
زکات

بسم الله الرحمن الرحیم

زکات

نویسنده:

محسن قرائتی

ناشر چاپی:

ستاد اقامه نماز

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

زکات

مشخصات کتاب

سرشناسه : قرائتی محسن - ۱۳۲۴ عنوان و نام پدیدآور : زکات محسن قرائتی مشخصات نشر : تهران ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۱. مشخصات ظاهری : ۱۲۹ ص ۵/۹ ۲۰ xس م شابک : ۹۶۴-۷۳۰۹-۳۳-۳ ۲۰۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۷۳۰۹-۳۳-۳ ۲۰۰۰ریال یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس موضوع : زکات شناسه افزوده : ستاد اقامه نماز رده بندی کنگره : PB۴/۸۸۱ /ق ۶۳ز۸ ۱۸۳۱ رده بندی دیویی : ۶۵۳/۷۹۲ شماره کتابشناسی ملی : م ۱۸-۲۹۳۵۴

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمدلله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین

الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلوه و آتوا الزکوه و امر و ابالمعروف و نهوا عن المنکر ولله عقبه الامور

سوره حج ، آیه ۴۱ .

(مؤ منان) کسانی که (هستند) که اگر در زمین به آنان قدرت بخشیدیم ، نماز را بر پا می دارند و زکات می دهند و امر به معروف و نهی از منکر می نمایند و پایان همه کارها از آن خداست .

همین که در سال ۵۷ حکومت شاهنشاهی با اراده الهی و به رهبری امام خمینی و پیروی مردم ایران سرنگون گشت و با بیش از ۹۸ آرا مردم ، جمهوری اسلامی برقرار شد ، حرکت های فرهنگی زیادی رونق گرفت . مثلاـ در بدنه نظام دانشگاه ها ، کتابخانه ها ، مدرسه سازی ها ، سوادآموزی ، رشد مؤ سسات تحقیقاتی ، انتشارات ، روزنامه ها ، شبکه های صدا و سیما توسعه یافت و در کنار نظام ، رشد حوزه های علمیه ، نمازجمعه ها ، نمازعیدها ، توجه به قرآن و احکام و مسائل دینی

و پیدا شدن تشکل های مذهبی در مدارس و دانشگاه ها و انجمن های اسلامی در وزارت خانه ها و کارخانه ها و حضور طلاب و فضلا در پادگان ها و دانشگاه ها و . . . مشهود شد .

اما با گذشت ده سال از انقلاب اسلامی ، مشاهده شد هنوز کارهای واجب ، میلیونی و فرهنگی متعددی انجام نشده است که بنده افراد دلسوزی را پیدا کنم و آن کارها دنبال نمایم (دست خط ایشان موجود است) .

یکی از آن کارها توجه ویژه به نماز بود . گرچه امت اسلامی نماز را در مساجد بر پا می داشت ، ولی اقامه نماز در مدارس ، دانشگاه ها ، جاده ها ، ظهر تاسوعا و عاشورا ، زمین های ورزشی ، ادارات و . . . جلوه ای نداشت .

با لطف خداوند ستاد اقامه نماز تشکیل شد و هر سال اجلاس با شکوهی در یکی از استان ها با پیام رهبر عزیز انقلاب و حضور شخصیت های سیاسی فرهنگی برگذار گردید و مسائل نماز دنبال شد .

بیش از صد عنوان کتاب توسط ستاد اقامه نماز درباره نماز منتشر شد ، بیش از صد مسجد در جاده ها ساخته شد ، بیش از هزار قطعه شعر سروده شد و بیش از پنجاه هزار نماز جماعت در مدارس برگذار شد . هزاران جوان آثار قلمی و هنری خود را درباره نماز ارائه دادند و بیش از ده هزار طلبه جوان در مدارس به اقامه نماز پرداختند .

بعد از نماز به سراغ مسئله امربه معروف و نهی از منکر رفته و در این باره نیز افرادی

را به همکـاری دعوت کردم و کتاب هایی نوشـته شـد و کارهای مثبتی انجام گرفت . پس از آن به سـراغ مسـئله زکات رفته و کارهایی انجام شد ، از جمله : حدود سی سفر به استان ها رفتم و نامه ها و ناله هایی را به ائمه محترم جمعه نوشتم . متاسفانه تا آن موقع کتابی فارسـی برای ترویـج و تبیین موضوع زکات در جامعه نداشتیم . بعد از آنکه اولین گردهمایی زکات در اسـتان خوزسـتان برقرار کردیم ، کم کم مسـئله زکـات مطرح شـد و آیه الله محسـنی گرکانی امام جمعه اراک و دانشـمند عزیز آقای دهقان دو کتاب درباره زکات (این واجب فراموش شده) نوشتند . برادر دانشمند دیگر جناب آقای مجتبی کلباسی مقالاتی را که در زمینه زکات نوشته شده بود بررسی و جمع آوری کردند و به نام زکات در اندیشه ها چاپ و منتشر شد .

آری با کمال تاسف بعـد از بیست و دو سال انقلاب اسـلامی گذشت ، سه یا چهار جلد کتاب زکات نوشـته شد ، ولی باز هم زکات از فراموشی بیرون نیامد . اینجانب با لطف و توفیق الهی چند شب جمعه در برنامه تلویزیونی (درسهائی از قرآن) مسئله زکـات را دنبـال کردم و یـادداشت هـایی در این بـاره آمـاده شـد . دو نفر از فضـلا هم چنـد روزی از قم به تهران آمـده و این یادداشت ها را تکمیل کردند و بنده آنها را بازنویسی کردم و این کتاب پیش روی شما قرار گرفت .

محور کتاب آیات و روایات و پاسخ به بعضی شبهات درباره زکات است . امیدوارم که

مفید واقع شود و ذخیره قبر و قیامت همه ما باشد .

در ده ها سفری که برای زکات داشتم ، طرح ما این بود که ستادهای زکات با ترکیب این اعضا : علم منطقه ، استاندار یا فرماندار یا بخشدار ، کمیته امداد ، جهاد کشاورزی ، تعاونی روستا ، شورای استان و افرادی که در میان مردم محبوبیت دارند تشکیل شود و شیوه کار این گونه باشد که مسئله زکات طرح و تبلیغ شود و مردم زکات خود را نزد افراد مورد اطمینان جمع آوری کنند و زیر نظر عالم منطقه در همان منطقه و در راه هایی که قرآن فرموده ، هزینه شود .

در بعضی از مقررات جمهوری اسلامی چنین آمده که اگر مردم منطقه ای (بخصوص روستاها) بودجه ای جمع آوری کردند ، دولت نیز به همان اندازه به آن بودجه اضافه کند و در نیازهای مشروع همان منطقه مصرف شود . این حمایت دولت خود میتواند تشویقی برای انجام کار باشد . گرچه مردم مسلمان خود میدانند که انجام تکلیف شرعی و بهره گیری از برکات دنیوی و اخروی زکات نباید مشروط بر حمایت های این و آن باشد . یعنی حتی اگر دولت کمک نکرد ما باید به وظیفه خود عمل کنیم .

به هر حال ما هنوز در آغاز کاریم و از کوتاهی هایی که شده است عذرخواهی می کنیم .

از خداوند عذر میخواهم که چرا مسئله زکات را آن گونه که باید تبلیغ نکردم . اگر ما همان گونه که برای دفاع مقدس تبلیغ کردیم و بر اثر آن مردم جوانان خود را به جبهه ها فرستادند

، مسئله زکات را جدی می گرفتیم ، بسیاری از مسلمانان به راحتی زکات مال خود را می پرداختند .

از فقرا و مساکین و همه گرفتارانی که می توانستند مشکلات خود را از طریق زکات حل کنند عذرخواهی می کنم .

از قرآن که با آن همه عنایت مسئله زکات را تذکر داد و من بی اعتنا بودم ، عذر خواهی می کنم . خداوندا ! من غافل شدم و فکرم را در بسیاری از مسائل غیر واجب صرف کردم ، ولی واجبات که جزو ارکان اسلام بود ، مورد غفلتم واقع شد .

خدایا ! می توانستم با دعوت از هنرمندان ، فیلم ها و سرودهایی درباره چگونگی حل مشکلات مناطق محروم از طریق زکات بسازم ولی غافل شدم . می توانستم به محضر علما بروم و با اصرار از آنان بخواهم که مسئله زکات را از نظر علمی و فقهی مورد بحث و دقت قرار دهند و مسئله زکات را در حوزه های علمی رونق ببخشم ولی غافل شدم .

خدایا ! تو می دانی که اگر مردم به مسئله زکات و خمس ایمان بیشتری داشتند و عمل می کردند ، ما از برکات زیادی محروم نمی شدیم . به هر حال رسما استغفار و عذرخواهی می کنم و از خداوند آرزوی جبران غفلتهای گذشته و از همه عاشقان برای انجام این مهم استمداد می کنم .

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

زکات در سایر ادیان الهی

۱ زکات مخصوص اسلام نیست بلکه در ادیان پیشین نیز بوده است ، یعنی زکات (و نماز) از مشترکات همه ادیان آسمانی است .

حضرت عیسی (علیه السلام) در گهواره

به سخن آمد و گفت : اوصانی بالصلوه و الزکوه (۱)

حضرت موسی (علیه السلام) خطاب به بنی اسرائیل می فرماید : اقیموا الصلوه و اتوا الزکوه (۲)

قرآن درباره حضرت اسماعیل (علیه السلام) می فرمایند : کان یامر اهله بالصلوه و الزکوه (۳)

همچنین درباره عموی پیامبران آمده است :

و جعلنا هم ائمه یهدون بامرنا و اوحینا الیهم فعل الخیرات و اقام الصلوه و ایتا الزکوه (۴)

و با توجه به آیه و ما امروا الا لیعبدوا الله . . . و یؤ توا الزکوه و ذلک دین القیمه (۵) مشخص می شود که در تمام ادیان آسمانی قرین و همتای نماز ، زکات است .

۲ - علامه طباطبائی در مبحثی پیرامون زکات می گوید : هر چند قوانین اجتماعی به آن صورت کاملی که اسلام آورده است ، سابقه نداشته و از ابتکارات اسلام بود ، زیرا فطرط بشر به طور اجمال آن را در می یافت . لذا در آیین های قبل از اسلام ، از قبیل شریعت حمورابی و قوانین روم قدیم ، جسته و گریخته چیزهایی درباره اجتماع دیده می شود . بلکه می توان گفت که هیچ سنت قومی در هیچ عصری و در میان هیچ طایفه ای جاری نبوده ، مگر آن که در آن حقوقی مالی برای اجتماع رعایت می شده است . بنابراین مجتمع هر جور که بود در قیام و رشدش نیازمد به هزینه مالی بوده است . (۶)

در سوره های مکی فراوانی به مسئله زکات اشاره شده است ، از جمله سوره

های اعراف آیه ۱۵۶ ، نمل آیه ۳ ، لقمان آیه ۴ ، فصلت آیه ۷ و . . . پیرامون این آیات میان مفسران اختلاف نظر وجود دارد . برخی این آیات را مخصوص زکات مستحب می دانند (۷) و برخی دیگر می گویند : حکم زکات در مکه نازل شد ، اما به علت کمی مسلمانان و اندک بودن پول زکات ، مردم خودشان زکات می پرداختند . (۸)

پس از تشکیل حکومت اسلامی در مدینه ، مساله گرفتن زکات از مردم و واریز کردن آن توسط حاکم اسلامی مطرح شد خذ من اموالهم صدقه (۹)

این آیه در ماه رمضان سال دوم هجری در مدینه نازل شد و پیامبر دستور داد تا ندا دهند که خداوند زکات را نیز همچون نماز واجب ساخت . پس از یک سال نیز فرمان داد که مسلمانان زکاتشان را بپردازند . (۱۰)

در واقع پس از تشکیل حکومت اسلامی و تاسیس بیت المال ، زکات تحت برنامه مشخصی قرار گرفت و نصابها و مقدارهای معینی برای آن قرار داده شد . (۱۱)

برخی بر این باورند که پس از ماموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اخذ زکات ، مصارف زکات به طور دقیق در آیه ۶۰ سوره توبه بیان گردید و جای تعجب نیست که تشریع اخذ زکات در آیه ۱۰۳ همین سوره و ذکر مصارف آن که می گویند در سال نهم هجرت نازل شده است در آیه ۶۰ ، زیرا می دانیم آیات قرآن برطبق تاریخ نزول جمع آوری نشده ، بلکه به فرمان

پیامبر (صلی الله علیه و آله) هر کدام در محل مناسبی قرار داده شده است . (۱۲)

تفاوت زکات در اسلام با ادیان دیگر

با بررسی آیات و روایات در می یابیم که زکات در اسلام مانند زکات در دیگر ادیان الهی صرفا یک نوع وصیت و سفارش اخلاقی و موعظه نیست که فقط مردم رغبت به بر و نیکی پیدا کنند و از بخل و امساک بپرهیزند ، بلکه فرضیه ای الهی است و بی اعتنایی به آن فسق است و منکر وجوب آن ، کافر محسوب می شود .

در اسلام نصاب حدود ، مقدار ، مصرف ، شرایط و زمان پرداخت زکات و کیفیت ادای آن به طور دقیق مشخص شده است و دولت اسلامی برای کسانی که از پرداخت زکات امتناع ورزند ، کیفرهایی قرار داده است و می توانـد با متمردین از پرداخت آن در صورتی که منجر به انکار ضروری دین گردد ، مقابله کند . (۱۳)

معنای زکات

زکات در لغت به معنای رشد و پاکیزگی است . آری دلسوزی برای محرومین و کمک به آنها سبب رشد معنوی است و پرداخت زکات هم سبب پاک شدن مال از حق محرومین و پاک شدن روح از بخل و حرص و تکاثر است .

و زکات در اصطلاح فقهی پرداخت مقدار معینی از مال است .

زکات در قرآن معنای عامی دارد و به کمک های واجب و مستحب گفته می شود و گاهی برای کمک به محرومین به جای لفظ زکات ، لفظ انفاق ، صدقه ، ایتا مال آمده است . همان گونه که کلمه زکات گاهی به معنای پاکیزگی آمده است (نه پرداخت مال وکمک به محرومین) . و حنانا من لدنا و زکاه و کان تقیا (۱۴)

چنانکه خداوند

می فرماید : به حضرت یحیی از ناحیه خود رحمت و محبت بخشیدیم و پاکی (روح و عمل) و او پرهیزکار بود .

چرا در جامعه فقیر وجود دارد ؟

فقر انواعی دارد :

۱- گاهی به خاطر تن پروری است .

۲- گاهی به دلیل نادانی است .

۳- گاهی به جهت حقارت و خود کم بینی است .

۴- گاهی به طور طبیعی است .

۵- گاهی فقر انتخابی است .

آنجا که ریشه فقر ، تن پروری ، جهل ، حقارت ، استعمار و استثمار باشد ، اسلام به شدت از آن انتقاد کرده است ، ولی در جایی که فقر انتخابی است ، یعنی انسان زندگی ساده و زاهدانه ای را انتخاب می کند تا گرفتار ثروت اندوزی ، جمع مال و حفظ مال و حسادت دیگران و بخل و حرص نشود ، در نظر اسلام این فقر ارزش است .

آنچه مربوط به بحث زکات می شود ، فقر طبیعی است . مثلا دو نفر ماهیگیر در کنار دریا مشغول صید ماهی می شوند ، و در تور یکی از آنان ماهیان زیادی می افتد و در تور دیگری ماهی نمی افتد . در اینجا یکی ثروتمند و دیگری فقیر می شود و این فقر بر اساس تن پروری ، جهل ، حقارت ، استعمار و استثمار نیست . در اینجا فقر طبیعی و یک آزمایش الهی برای فقیر و غنی است . اسلام برای حل این نوع فقر دستوراتی از قبیل پرداخت خمس ، زکات ، انفاق ، صدقه و . . . داده است .

بنابراین کسی نمی تواند بگوید که نظام دینی ، جامعه را به دو قطب فقیر و

غنی تقسیم می کند و سپس سفارش به انفاق و خمس و زکات می نماید ، بلکه این نظامی حکیمانه و طبیعی است که در آن بر اساس تفاوت استعدادها ، ابتکارات و گاهی مقدرات حکیمانه الهی جامعه به دو گروه تقسیم میشود ، ولی این تفاوت ها با دستورات واجب یا مستحب جبران می شود .

چه کنیم که مردم خمس و زکات مال خود را بپردازند ؟

ابتدا باید به سراغ ریشه های اعتقادی و فکری و فرهنگی آن رفت :

اگر کسی باور کند که مالی که در اختیار او است ، امانت و هدیه خدایی است ،

اگر باور کند امتیازی بر دیگران ندارد و همه با هم برادرند ،

اگر باور کند ارزش جذب دل محرومان ، بیش از ارزش جمع مال است ،

اگر باور کند دعای محرومان مشکل های او را حل می کند ،

اگرباور کند ممکن است فردا خودش یکی از محرومان جامعه باشد ،

اگر باور کند که خدا جای انفاق را با جمله فهو یخلفه (۱۵) پر می کند ،

اگر باور کند انفاق او همچون دانه ای است که تبدیل به خوشه های متعدد و صدها دانه می شود ،

اگر باور کند فقیر مال و کمک او را برای قیامتش حمل می کند ،

اگر باور کند سیر شدن فقرا برای تو یک لذت معنوی و آرامش درونی به همراه خواهد آورد ، اگر باور کند کمک امروز او به صورت چهره زیبایی در برزخ مونس او خواهد بود ،

اگر باور کند حل مشکل مسلمین ، حل مشکل رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است ،

اگر باور کند بی تفاوتی نسبت به محرومان جامعه ممکن است سبب انفجار

و انقلاب و از دست دادن کل هستی او شود ،

اگر به آثار و برکات و پاداش های کمک به دیگران ایمان داشته باشد ،

و اگر خطرات بی تفاوتی ، کنز اندوزی ، بخل و حرص را بداند و با تاریخ ثروتمندان بی تفاوت آشنا شود ، خود را برای پرداخت خمس و زکات و انفاق و . . . آماده می کند . اگر بدانیم که خدا از ما قرض خواسته و فرموده است : من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا (۱۶)

در حالی که خزینه های آسمان و زمین به دست او است ، خواهیم فهمید که مراد از این قرض دادن در حقیقت شکوفایی روحیه سخاوت و انسان دوستی در انسان است . (۱۷)

اگر ما همچون حضرت سلیمان داده های الهی را از فضل خداوند بدانیم ، نه در اثر زرنگی خود و بگوییم : هذا من فضل ربی (۱۸) ، هرگز هرگز در پرداخت خمس و زکات مال خود بخل نمی کنیم .

اگر ما نعمت های خداوند را تنها وسیله ی رفاه و غفلت و سر مستی ندانیم ، بلکه همان گونه که قرآن می فرماید : لیبلونی اشکرام اکفر (۱۹) ، آنها را وسیله آزمایش خود بدانیم که آیا با بکارگیری صحیح آنها شکر عملی نعمتهای خدادادی را بجا می آوریم و یا کفران نعمت می کنیم ،

اگر همان گونه که امام رضا (علیه السلام) فرمود ، بدانیم که خداوند مسئولیت افراد زمین گیر را به عهده متمکنین قرار داده است ،

اگر بدانیم هستی ما و فکر و علم و

قـدرت و ابتكار و توفيقى كه داريم ، از خداونـد است و حتى در كشاورزى نقش ما تنها بذرافشانى و آبيارى است ، اما جذب آب توسـط زمين و شـكوفايى بـذر در درون آن ، دورى از آفـات ، جـذب نـور و هوا ، شـكفتگى زمين و خروج خوشه هـا از خداست و به تعبير قرآن : انتم تزرعون ام نحن الزارعون (۲۰) هرگز بخل نخواهيم كرد .

اگر بدانيم دريافت كنندگان كمك هاى ما در ظاهر فقرا هسـتند ، ولى در واقع خداوند است كه صدقات را تحويل مى گيرد ، ياخذ الصدقات (۲۱) به راحتى كمك مى كنيم (و همان گونه كه در روايت ها آمده) دست خود را نيز مى بوسيم .

اگر بـدانيم بى اعتنايى به فقرا ما را به سـرنوشت قارون ها گرفتار مى كند كه خود و خانه (و سـرمايه هايش) يك جا به زمين فرو رفتنـد ، فخسـفنا به و بداره اين همه بخل در كار نخواهد بود . قارون مى گفت : سـرمايه من از خدا نيست ، بلكه به وسـيله علم و تخصص و ابتكار و نبوغى كه خودم دارم ، آن را بدست آورده ام (۲۲)

اگر به داسـتان بـاغى كه سوخت توجه كنيم ، خواهيم ديـد كه چگونه بـاغ كسانى كه تصـميم گرفتنـد فقرا را از نعمتهاى الهى محروم كنند ، يك جا سوخت . (۲۳)

اگر بدانيم بى توجهى به يتيمان ممكن است سبب يتيم شدن فرزندان خود ما شود .

اگر بدانيم كمك هاى امروز ما در مواردى ده برابر و در مواردى هفتصد برابر

می شود و به ما بر می گردد ، هرگز بخل نخواهیم کرد .

اگر به سخن امام صادق (علیه السلام) ایمان داشته باشیم که فرمود : خداوند مهم تر از زکات چیزی را بر مردم سخت نگرفته است و بسیاری از مردم به خاطر نپرداختن آن هلاک شده اند (۲۴) هرگز بخل نخواهیم کرد . اگر بدانیم آن که ما را از فقر آینده می ترساند ، شیطان است الشیطان یعدکم الفقر ، هرگز از وسوسه های تهدید آمیز شیطان نمی ترسیم .

اگر بدانیم ما جانشین خدا هستیم ، و حیف است تنها به مادیات راضی باشیم ، هرگز به مادیات دلخوش نمی شویم ارضیتم بالحیوه الدنیا (۲۵)

اگر بدانیم ریشه جمع مال ، پندار باطل ابدی بودن آن است ، الذی جمع مالا وعدده یحسب ان ماله اخلده (۲۶) هرگز از پرداخت خمس و زکات طفره نمی رویم .

اگر بدانیم هر چه بیشتر داشته باشیم ، مسئولیت ما بیشتر است (خداوندی که به پیامبرش کوثر و خیر کثیر می دهد ، برای او ذبح گوسفند را کافی نمی داند ، بلکه باید شتری نحر نماید) (۲۷) آری کسی که بیشترین دریافت را دارد ، باید کمک او نیز بیشتر باشد .

اگر بدانیم با پرداخت زکات ، سلام و صلوات پیامبر را دریافت می کنیم ، به راحتی زکات خواهیم داد (قرآن به پیامبر می فرماید : زکات مردم را بگیر و بر آنها درود بفرست) . (۲۸)

اگر بدانیم در ۲۷ جای قرآن زکات در کنار نماز آمده است و

اگر بدانیم حضرت امیر (علیه السلام) انگشتر خود را در نماز به فقیر داد ، (حتی صبر نکرد نماز تمام شود) و اگر بدانیم ارزش کمک به محرومان همچون بوسیدن کعبه و حجرالاسود است ، هرگز آن را به دیگری واگذار نمی کنیم و حتما مسئولیت آن را خودمان به عهده خواهیم گرفت . (گاهی یاران امام از امام می خواستند که حمل غذا به خانه فقرا را به آنان واگذار نماید ، ولی امامان معصوم ما نمی پذیرفتند) .

اگر بدانیم سفارش کمک به محرومان باید هم دائمی باشد و هم از درون خانواده شروع شود ، و کان یامر اهله بالصلوه و الزکوه (۲۹) بیشتر به عظمت آن پی خواهیم برد .

اگر بدانیم از اولین وظائف حکومت صالحان رسیدگی به فقرا است ، جایگاه زکات را خواهیم دانست . الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلوه و اتوا الزکوه (۳۰)

اگر بدانیم که دوزخیان در پاسخ بهشتیان می گویند : یکی از عوامل سقوط ما به دوزخ بی تفاوتی نسبت به فقرا بوده است ، ولم نک نطعم المسکین (۳۱) نسبت به آنان احساس مسئولیت خواهیم کرد .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود : قیامت بر پا نمی شود مگر در زمانی که مردم زکات را خسارت و ضرر بدانند . (۳۲)

اگر باور کنیم که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود روزی برای شما فرا خواهد رسید که شما از هرکس محتاجتر خواهید بود ، هرگز بخل نخواهیم کرد . (۳۳)

اگر

باور کنیم که حضرت زینب (سلام الله علیها) فرمود : خداوند زکات را واجب کرد تا رزق شما را زیاد کند ،

اگر باور کنیم سخن خدا را که فرمود : افراد بخیل گمان مبرند که اموالشان برای آنان خیر است ، بلکه برای آنها شر است ، (۳۴)

اگر باور کنیم که قرآن میفرماید آنچه نزد شماست ، نابود میشود و آنچه برای خدا و در راه او داده می شود ، باقی می ماند ، (۳۵)

اگر باور کنیم که امام صادق (علیه السلام) فرمود : خداوند فقرا را در اموال اغنیا شریک قرار داده است و نباید حق فقرا در غیر آنان هزینه شود ، (۳۶)

اگر باور کنیم که خداوند از بنده اش می پرسد : آیا نسبت به فرمان من بخل می کنی ؟ ! یا مرا متهم میکنی ؟ ! یا گمان میکنی که من از جبران آنچه انفاق کرده ای عاجزم ؟ ! ، خود را برای کمک به محرومان آماده تر خواهیم کرد . (۳۷) اکنون که با چهل اگر آشنا شدیم به سراغ آثار و برکات و اهمیت زکات برویم : اگر بدانیم که امام صادق (علیه السلام) فرمود : نپرداختن زکات از گناهانی است که سبب ندامت و حسرت می شود (۳۸) و لحظه مرگ انسان از خداوند می خواهد که به دنیا برگردد و حق فقرا را بدهد ، (۳۹)

اگر بدانیم که زکات ندادن انسان را از مدار ایمان و اسلام خارج می کند ، (۴۰)

اگر بدانیم که

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در سایه کعبه می فرمود : کسانی از همه زیانکارترند . ابوذر پرسیدن چه کسانی زیانکارترند ؟ فرمود : کسی که زکات نمی دهد (۴۱)

اگر بدانیم هر روز هزار فرشته ثروتمندی را که زکات نمی دهند به آتش بشارات می دهند ، (۴۲)

اگر بدانیم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کسانی را که پرداخت زکات را خسارت می پندارند به انواع قهرهای الهی (باد سخت ، زلزله و دگرگونی چهره) تهدید فرموده است ، (۴۳)

اگر بدانیم که حضرت مهدی (علیه السلام) با کسانی که زکات مال خود را نمی پردازند مانند زناکاران همسردار برخورد انقلابی خواهد نمود و گردنشان را می زند ، (۴۴)

اگر بدانیم که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) سوگند یاد کردند که نپرداختن زکات خیانت به خدا و شرک است ، (۴۵)

اگر بدانیم که خداوند نام کسانی که زکات نمی دهند را میان نام مشرکان و کافران قرار داده است ، (۴۶)

اگر بدانیم که زکات از ضروریات دین و انکار آن به منزله کفر است ، (۴۷)

اگر بدانیم که در زمان ابوبکر با گروهی که زکات نمی دادند برخورد نظامی شد و بر علیه آن افراد لشگرکشی شد و حضرت علی (علیه السلام) نیز در آن جبهه شرکت فرمودند (۴۸) و نام این گروه در تاریخ به نام اصحاب رده معروف شد ، اگر بدانیم که امام صادق (علیه السلام) فرمودند :

هر کس حتی اگر مقدار کمی از زکات خود را ندهد ، به دین یهودی یا نصرانی می میرود ، (۴۹)

اگر بدانیم رسول خدا صلی الله علیه و آله دو بار فرمود : مالی که زکات آن پرداخت نشده است ، ملعون است ، ملعون ، (۵۰)

اگر بدانیم که امام صادق (علیه السلام) به کسی که زکات نمی دهد لقب سارق دادند ، (۵۱)

اگر بدانیم دست کسانی که زکات نمی دهند در قیامت به گردنشان بسته می شود و با سخت ترین کلمات مورد توبیخ فرشتگان قرار می گیرند ، (۵۲)

اگر بدانیم و باور کنیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت معصومش (علیه السلام) صحنه هایی از شکنجه تارکان زکات را در قیامت این گونه بیان کرده اند که مار بزرگی به گردن آنان آویخته و او را می گزد و این همان است که قرآن می فرماید :

سیطوق ما بخلوا همان مالی که بخل شد در قیامت طوق می شود ، (۵۳)

اگر باور کنیم که قرآن می فرماید : روز قیامت اموال کنز شده را داغ می کنند و بر پیشانی و پهلو و کمر کسانی که زکات آنها را نداده اند می گذارند و با توبیخ به آنان گفته می شود : این همان است که در دنیا کنز قرار دادید و حق محرومان را نپرداختید ،

اگر باور کنیم که نپرداختن زکات از گناهان کبیره ای است که خداوند در مقابل آن وعده عذاب داده است ،

آری اگر این باورها را داشته باشیم ،

لحظه ای در پرداخت حق الهی درنگ نخواهیم نمود .

اگر بدانیم که زکات در برزخ در کنار نماز تجسم یافته و مونس انسان می شود ، به راحتی آن را خواهیم پرداخت . (۵۴)

اگر بدانیم که با پرداخت زکات پاداشهای چندین برابری را (که تعداد و عمق آن را کسی جز خدا نمی داند) دریافت خواهیم کرد ، (۵۵) هرگز بخل نخواهیم کرد .

اگر بدانیم که با پرداخت زکات درهای بهشت را به روی خود باز می کنیم ، (۵۶) هرگز بخل نخواهیم کرد .

اگر بدانیم که در قیامت از کسی که زکات مال خود را کامل می پردازد و در جای خود مصرف می کند ، نمی پرسد که اموال خود را از کجا آورده ای ، (۵۷) انگیزه پرداخت زکات زیاد خواهد شد . اگر بدانیم که پرداخت زکات در امروز ، کلید دریافت رحمت الهی در روزی است که از همه محتاج تریم و نپرداختن امروز ، کلید بیشترین خسارت است ، (۵۸) لحظه ای در پرداخت آن درنگ نخواهیم کرد .

اگر بدانیم پاداش هر دانه گندم و جو و امسال آن که به قصد زکات داده شود ، قصرهایی از طلا ، نقره ، لؤ لؤ ، زبرجد ، جواهر و نور است (۵۹) لحظه ای در پرداخت آن دریغ نخواهیم کرد .

اگر بدانیم که زکات عاشقانه کفاره گناهان است (۶۰) در پرداخت آن شتاب خواهیم کرد .

اگر بدانیم زکات دهنده در هر یک از آسمان های هفت گانه به نام مقدسی خوانده می شود

، مثلا در آسـمان اول به نام سـخی در آسمان دوم جواد در آسمان سوم معطی و در آسمان دیگر مبارک ، محفوظ ، منصور و مغفور نامیده می شود (۶۱) هرگز این نام نیک را به آسانی از دست نخواهیم داد .

اگر بدانیم سیر کردن فقرا ، رمز سیر بودن در قیامت و سیراب کردن تشنگان ، رمز سیراب شدن در قیامت و پوشاندن فقرا ، رمز پوشیده بودن در رستاخیز است (۶۲) تا آنجا که می توانیم با پرداخت خمس و زکات به گرسنگان و تشنگان و برهنگان خدمت خواهیم کرد .

آثار فردی زکات

۱- درمان بخل :

بخـل عیـبی است که عیـوب دیگری را به دنبـال خواهـد آورد : بی اعتنـایی به مردم ، سـنگدلی ، عذرتراشـی ، دروغ پنداشـتن ادعای فقرا ، از دست دادن دوسـتان خوب ، گاو صندوقی برای وارثان ، تنگ گیری نسبت به خود و بستگان ، سوظن به وعده های خداوند ، تحقیر شخصیت خود در جامعه ، به جای توکل داشتن بر خدا توکل نمودن بر مال خود ، گوشه ای از آثار بخل است .

افرادی که به فکر خودسـازی و اصـلاح خود هسـتند ، بایـد خود را از این عیب دور بدارنـد : و من یوق شـح نفسه فاولئک هم المفلحون (۶۳)

یکی از امامان معصوم را دیدند که از اول شب تا صبح در حالی که مشغول طواف کعبه بود ، تنها یک دعا می کرد و آن این بود که خدایا ! مرا از بخل دور بدار . (۶۴)

شاید مراد از آیه ۱۰۳ سوره توبه که به پیامبر

اسلام (صلی الله علیه و آله) دستور می دهد : خذ من اموالهم صدقه . . . تطهرهم و تزکیهم ، زکات اموال مردم را بگیر و آنان را پاک کن ، مراد پاک کردن مردم از مرض بخل و حب دنیا باشد .

امام صادق (علیه السلام) فرمود : هر کس زکات مال خود را بپردازد ، قطعا از بخل حفظ شده است . (۶۵)

زکات ؛ وسیله تقرب انسان به خداوند است (۶۶) زکات ؛ پل اسلام است (۶۷) زکات ؛ بعد از شناخت دین و نماز ، بالاترین ارزشهاست (۶۸) زکات ؛ نشانه بندگی خداست (۶۹) زکات ؛ موجب رستگاری است قد افلح من تزکی .

۲- زکات کلید برکت و زیاد شدن رزق است :

هر یک از کلمات زکات و برکت و واژه های مربوط به آن ۳۲ بار در قرآن آمده است و این نشانه آن است که زکات ، مساوی برکت است . (آری بریدن شاخه های درخت انگور ، در ظاهر کوتاه کردن درخت است ، ولی در واقع سبب رشد آن می شود) .

در قرآن می خوانیم : یمحق الله الربا و یربی الصدقات . (۷۰) خداوند ربا را محو می کند ، ولی صدقات را رشد می دهد .

در روایات زیادی می خوانیم : الزکوه تزید فی الرزق . (۷۱) زکات روزی انسان را زیاد می کند .

۳- زکات بیمه کردن مال است :

امام کاظم (علیه السلام) فرمود : اموال خود را از طریق زکات بیمه کنید

(۷۲) .

امام صادق (علیه السلام) فرمود : اگر حق خدا را بپردازید ، من ضامن هستم که اموال شما در دریا و خشکی تلف نشود . (۷۳)

۴- پرداخت کننده زکات محبوب ترین فرد نزد خداوند است :

امام صادق (علیه السلام) فرمود : محبوب ترین فرد نزد خداوند ، سخاوتمندترین آنان است و سخاوتمندترین مردم کسی است که زکات مال خود را بدهد و از آنچه که خداوند در مال او واجب نموده است ، در مورد مؤ منین بخل نکند . (۷۴)

۵- زکات وسیله ی تقرب به خداوند است :

امام صادق (علیه السلام) فرمود : خداوند زکات را همراه با نماز وسیله ی تقرب مسلمین به خود قرار داد . (۷۵)

۶- راه رسیدن به رحمتهای خاص الهی است :

در قرآن می خوانیم : رحمت پروردگار بر هر چیزی گسترده است ، ولی دریافت قطعی آن مخصوص کسانی است که اهل تقوی و ایمان و زکات باشند . (۷۶)

خداوند می فرماید : اگر شما نماز را به پا دارید و زکات را پرداخت کنید و به پیامبران من ایمان آورید ، قطعا من با شما هستم . (۷۷)

۷- وسیله باز شدن گره ها است :

قرآن می فرماید : و اما من اعطی و اتقی و صدق بالحسنی فسنیسره للیسری هر کس بخششی نماید و پرهیزگار باشد و حقیقت را تصدیق نماید ، ما کارهای مشکل او را آسان می کنیم .

۸- مایه فرونشاندن غضب الهی و کفاره گناهان است :

حضرت علی (ع) می فرماید : الله

الله فی الزکوه ، فانهـا تطفی غضب ربکم شـما را به خـدا ، شـما را به خـدا درباره زکات (دقت کنیـد) که البته زکات غضـب پروردگار را فرو می نشاند (۷۸)

خداوند می فرماید : اگر نماز به پا دارید و زکات بپردازید ، من بدی های شما را می پوشانم . (۷۹)

۹- انسان خدایی می شود :

همان گونه که خداونـد رحمت خود را بر همه گسترانـده است ، زکات دهنـده لطف خود را بر فقرا سـرازیر می کنـد و بـدین گونه اخلاق خدایی را در خود شکوفا می کند و مظهر رحمانیت پروردگار می شود .

۱۰- شرط رهایی از کفر است :

کفار ، با توبه و نماز و زکات می توانند خود را برهانند :

قرآن می فرماید : و ان تابوا و اقامو الصلوه و اتوا الزکوه فخلوا سبیلهم (۸۰)

۱۱- سبب گشایش برای مردگان است :

شخصـی به امام صادق (علیه السـلام) گفت : برادرم از دنیا رفته است و زکات زیادی به عهـده اش بود ، من آنها را پرداخت کردم ، امام فرمود : با این عمل مشکل او بر طرف می شود . (۸۱)

۱۲- سبب استجابت دعا است :

در روایتی می خوانیم : هر کس می خواهـد دعـای او مسـتجاب شود ، لقمه خود را حلال کنـد و یکی از راههای حلال کردن لقمه ، پرداخت حق خـدا (خمس و زکات) است . امام صادق (علیه السـلام) فرمود : اگر حق آنچه را که خداوند رزق شـما کرده است بپردازید ، باقیمانده آن برای شما طیب و

حلال است . (۸۲)

۱۳- سبب قبولی نماز است :

پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : زکات اموال خود را بپردازید تا نمازتان قبول شود . (۸۳)

۱۴- مایه ی جاودانگی است :

چون پرداخت زکات در حقیقت ذخیره قیامت می شود ، بنابراین مال فانی را جاودانه می کند . کامیابی های احتمالی و موقت و پر دردسر دنیا را می توان از طریق پرداخت زکات به کامیابی های قطعی و دائمی و بی دردسر تبدیل نمود .

۱۵- سبب زندگی شیرین است :

امام صادق (علیه السلام) فرمود : اگر مردم حقوق خود را ادا کنند ، قطعا در زندگی شیرینی به سر خواهند برد : لو ان الناس ادوا حقوقهم لکانوا عایشین بخیر (۸۴)

۱۶- خواب راحت :

به امام گفتند : فلانی در خواب به مشکلات و ناگواری هایی بر می خورد ، امام فرمود : این به خاطر آن است که زکات خود را در راه صحیح مصرف نمی کند . (۸۵)

۱۷- نشانه بی نقص بودن و کمال اسلام و ایمان است :

تمام اسلامکم ادا الزکوه (۸۶)

. . . سبعه من کن فیه فقد استکمل حقیقه الایمان . . . و ادی الزکوه ماله (۸۷)

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به حضرت علی (علیه السلام) فرمود : علامت و نشانه مؤ منان و شیعیان ما سه چیز است : نماز ، روزه ، و زکات . (۸۸)

۱۸- نشانه قوام و استواری مکتب است :

در سوره بینه پس از آن که نام نماز و

زکات را می برد می فرماید : و ذلک دین القیمه (۸۹)

۱۹- پرداخت زکـات ، شـکر نعمت الهی است که زکـات دهنـده بـا پرداخت زکات خود ، نگرانی از این که خودش مثل فقرا بشود را برطرف می کند : (۹۰)

قرآن می فرماید : هو سـماکم المسـلمین فاقیموا الصـلوه و اتوا الزکوه خدا شـما را برگزید و در دین خود بر شما سختی و حرج قرار نـداد . او شـما را مسـلمان نامیـد . پس (به شـکرانه آن برگزیـدگی و سـهل بودن دین و نامگذاری به اسـلام) ، نماز به پا دارید و زکات بپردازید .

اهمیت زکات

علمای اسلم زکات را از ضروریت دین و منکر آن را کافر دانسته اند .

روزی امـام صـادق (علیه السـلام) آداب و نحوه گرفتن زکات را که در نامه ۲۵ نهج البلاغه نیز آمده است ، از قول حضـرت علی (ع) نقل فرمود . سـپس گریه کرد و فرمود : به خدا سوگند حرمت ها را شکسـتند و به کتاب خدا و سـنت پیامبرش عمل نکردند . (۹۱)

زکـات ، درمـان دردهـای اقتصـادی جامعه است و همان گونه که اگر برای عضوی از بـدن کسـی ناراحتی پیش بیایـد او را از حرکت می انـدازد ، در جـامعه نیز اگر گروهی با مشـکلات روبرو شونـد ، حرکت آن جامعه فلـج می شود و زکات برای حل مشکلات جامعه است .

امام رضا (علیه السلام) فرمود : خداوند به من نعمتهایی داده است که دائما نگران آن هستم تا حقوقی را که خداوند نسبت به آنها بر من واجب کرده

است پرداخت کنم . سوال شـد : شـما نیز با آن مقام بزرگی که دارید به خاطر تاخیر زکات از خدا می ترسـید ؟ فرمود : بله . (۹۲)

امـام صـادق (علیه السـلام) فرمود : خداونـد بر این امت چیزی را سـخت تر از زکـات واجب نکرده است و اکثر هلاکت های امت ها به خاطر نپرداختن آن است . (۹۳)

همچنین قرآن می فرمایـد : هنگـامی که صالحـان به حکومت برسـند ، اولین برنـامه آنـان اقـامه نماز و پرداخت زکات و امر به معروف و نهی از منکر است . (۹۴)

رسول خدا (علیه السلام) سوگند یاد کرد که جز مشرك کسی در مورد پرداخت زکات خیانت نمی کند . (۹۵)

و نیز فرمود : یا علی ! ده گروه از امت من کافر می شوند که یکی از گروهها کسانی هستند که زکات نمی پردازند .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در آخرین خطبه خود فرمود : ای مردم ! زکات اموال خود را بپردازید . پس هر کس زکات نپردازد ، برای او نه نمازی است و نه حجی و نه جهادی . (۹۶)

در روایات متعددی زکات به عنوان یکی از پایه های دین اسـلام شـمرده شده است و فرموده اند : بنای دین اسـلام بر پنج چیز استوار شده است : بر نماز ، حج ، زکات ، روزه و ولایت .

آثار اجتماعی زکات

برادری

قرآن می فرماید : تمام مؤ منان با یکدیگر برادرند : انما المومنون اخوه (۹۷) و در جایی دیگر می فرماید : هر گاه

مخالفان شما توبه کنند و نماز بپا دارند و زکات بپردازند ، آنها هم در جامعه برادر دینی شما هستند : فان تابوا و اقاموا الصلوه و اتوا الزکوه فاخوانکم فی الدین (۹۸) بنابراین شرط برادر شدن در کنار توبه و نماز ، پرداخت زکات است .

ایجاد یا تعمیق روابط

در آداب دوستی ، صدها روایت به چشم می خورد که آنچه سبب ایجاد دوستی یا تعمیق و حفظ و توسعه آن می شود ، خوش نیتی ، خوش رفتاری ، انصاف ، کرم ، ایثار ، سخاوت ، احسان ، محبت ، زهد ، صله رحم ، هدیه دادن ، تفقد از یکدیگر می باشد و در پرداخت زکات همه آثار یاد شده به روشنی نهفته است .

کینه زدایی :

با پرداخت زکات ، کینه محرومان بر طرف و به محبت و دوستی تبدیل می شود و این محبت و دوستی در تعاون و یاری یکدیگر و تولید بهتر و بیشتر و حفاظت از دستاوردهای جامعه اسلامی نقش مهمی دارد .

به صحنه کشاندن و ماندگان

فقر و گرسنگی ، انسان را به انزوا و گوشه گیری و بدبینی و ناامیدی و حقارت پذیری می کشاند ، اما زمانی که با پرداخت خمس و زکات و سایر انفاقات مشکلات اقتصادی مردم حل شود ، تلاش نشاط ، دلسوزی و حضور مردم در صحنه های مختلف بیشتر می شود .

تقویت بنیه دینی مردم

امام رضا (علیه السلام) فرمود : فلسفه و دلیل پرداخت زکات ، قوت فقرا و . . . و تقویت آنان و کمک رسانی در امور دینی آنها است . (۹۹)

از

محل زکات جمع آوری شده می توان مدارس ، کتابخانه ها ، مساجد و سایر مراکز دینی و فرهنگی را ایجاد نمود و یا آنچه را که قبلا احداث شده است ، توسعه داد و با دعوت از کارشناسان دینی و علما و اساتید مناطق دیگر ، پایگاه علمی و اعتقادی مردم را تقویت نمود .

کم شدن مفاسد اجتماعی

با پرداخت زکات و تامین اجتماعی ، فقر مردم بر طرف می شود و قهرا بخشی از مفاسد اجتماعی که برخاسته از فقر حاکم بر جامعه است ، از بین خواهد رفت .

بسیج برای حل مشکلات

پرداخت زکات ، دلها را به هم نزدیک می کند و جامعه را برای حل همه مشکلات آماده می سازد . آری ، اگر فقرا خود را در سود اغنیا شریک بدانند ، در برابر نابسامانی ها و مشکلات و آفات با تمام توان به پا خواهند خواست و تا آنجا که بتوانند در حل مشکلات کوشش خواهند نمود .

آزمایش مردم

زکات دهنده علاوه بر کسب رضای خداوند و برکات معنوی و اخروی ، دل های دیگران را نیز به سوی خود جذب می کند و به خاطر همین محبوبیتی که در جامعه پیدا می کند ، دیر یا زود از حمایت های مردمی در امور مختلف برخوردار می شود .

آری بعضی از افراد سرمایه خود را با خرید جمادات (خانه ، ماشین ، مزرعه ، فرش ، لباس و . . .) هزینه می کنند تا شاید بتوانند دلهای مردم را جذب کنند ، ولی از آنجا که دلهای مردم در اختیار خداوند است ، این دسته افراد معمولا در

جامعه منفور دیگرانند ، اما کسانی که بخشی از سرمایه خود را (به جای جمادات) در راه نجات انسان ها ، رشد استعدادهای فراموش شده تامین هزینه ازدواج و مسکن و کارآموزی به افرادی که صاحب حرفه ای نیستند ، صرف می کنند ، هم در تمام ارزشها و پاداشهایی که بر اثر آن کمک های خالصانه به دست می آید خود را شریک می کنند و هم محبت و حمایت مردم را در اختیار خواهند داشت . در اینجا باید ببینیم آیا گروه اول عاقلند که با صرف هزینه در خرید جمادات خود را منفور خلق و خالق می کنند ، یا بندگان خالص خدا که با پرداخت حقوق الهی ، خود را محبوب خالق و خدا می نمایند .

آری اغنیا می توانند عقل و لیاقت مال خود را با انتخاب یکی از این دو راه بیازمایند . امام صادق (علیه السلام) فرمودن زکات ، وسیله آزمایش اغنیا است .

تاثیر در نسل آینده و جامعه فردا

در بسیاری از کتابهای تربیتی و روان شناسی ، به هسته مرکزی تربیت که انتخاب همسر و لقمه حلال است ، کمتر توجه شده است . اسلام برای تربیت نسل آینده ، قبل از آمیزش جنسی به مسئله انتخاب همسر و بعد از آن به نقش لقمه حلال بسیار توجه و تاکید دارد .

پرداخت زکات ، سبب پاک و حلال شدن رزق است و لقمه ها را از حق محرومان پاک می کند و نقش لقمه پاک در جامعه و نسل آینده از طریق گرایش به خوبی ها و کمالات و تنفر از بدی ها

بر کسی پوشیده نیست .

دفع بلا از امت

در قرآن می خوانیم و لو دفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت الارض و لکن الله ذوفضل علی العالمین

امام صادق (علیه السلام) ذیل این آیه فرمود : قطعا خداوند به خاطر کسانی از شیعیان ما که زکات می دهند ، انواع بلاها و خطرات را از سایرین نیز دفع می کند و اگر زکات این گروه نبود ، همه یکجا نابود می شدند . (۱۰۰)

فقر زدایی

یکی از مسایل مهم جامعه ، وجود فقر و گرسنگی و سایر کمبودها است که یکی از راههای مبارزه با آن ، توجه جدی به مسئله پرداخت خمس و زکات و انفاقات است .

امیر المومنین (علیه السلام) فرمود : هیچ فقیری گرسنه نمی ماند مگر به خاطر آن که توانمندی حق خدا را نمی پردازد و خداوند در روز قیامت توانمند را به همین دلیل بازخواست خواهد کرد . (۱۰۱) در روایات متعددی می خوانیم : اگر مردم زکات مال خود را بپردازند ، مسلمان فقیری باقی نمی ماند (۱۰۲) امام صادق (علیه السلام) فرمود : هیچ محتاج و گرسنه و برهنه ای در جامعه وجود نخواهند داشت ، مگر به خاطر گناهان اغنیا (۱۰۳)

ایجاد اشتغال

یکی از مسائل مهم جامعه ، وجود بیکاری است که زمینه ساز انواع انواع فسادهاست . اگر مردم خمس و زکات خود بپردازند ، چرخهای اقتصاد به گردش درمی آید و بخش مهمی از افراد بیکار شاغل خواهند شد . همان گونه که گاهی از طریق مضاربه یا قرض الحسنه می توان ایجاد اشتغال

کرد ، از طریق پرداخت خمس و زکات و یا بخشش های بلاعوض ویا از طریق ایجاد زمینه های تحصیل برای بیسوادها و کم سوادها و آموزش فن و حرفه و تاسیس و توسعه مراکز فرهنگی و احداث جاده ها و پلها و آبادانی ها دیگر نیز می توان ایجاد اشتغال کرد . بنابراین در احیای خمس و زکات ، حل مسئله اشتغال و توسعه اقتصادی و فرهنگی و پر کردن ایام فراغت و جلوگیری از مفاسدی که در اثر بیکاری به چشم می خورد ، نهفته است . به علاوه کار و اشتغال سبب دلگرمی به مکتب ، به امت ، به نظام اسلامی و سبب شکوفایی استعدادها و نبوغ ها و مانع انواع افسردگی ها فرد و جامعه است و در مقابل آن بیکاری باعث تبهکاری ، افسردگی ، سو ظن ، رکود ، ایجاد عقده و زمینه ساز انواع فتنه ها و آشوبها است که اگر شعله آن برافروخته شود ، همه را در خود می سوزاند . شاید به همین دلیل باشد که در قرآن جمله لا تلقوا با یدیکم الی التهلکه یعنی خودتان را با دست خود به هلاکت نیندازند ، بعد از دستور انفاق مطرح شده است .

آری اگر در جامعه ، مردم در قالب خمس و زکات و سایر کمک ها دست از انفاق بردارند و بر فقرا فشار وارد شود ، این فشارها تبدیل به آشوب و فتنه ای می گردد که فقیر و غنی در آن میسوزند .

وسیله اقتدار امت اسلام

اگر کمبودها از طریق مالیات های اسلامی و خمس و زکات تامین شود و افراد جامعه

به یـک نوع رفـاه نسبی دست یابنـد ، دلهـا نسـبت به هم مهربـان می شود ، نیروهـا متمرکز می گردنـد و همه پشتیبان یکـدیگر خواهد بود . چنین جامعه ای دارای صـلابت و اقتدار خواهد بود و در مقابل هر وعده و وعید و یا هر تهدید و تطمیعی بیمه می شود . بخصوص که در پرداخت خمس و زکـات قصـد قربت در کار است و هیـچ گونه تحقیر و منتی روانیست و این پرداخت از طریق عالم ترین و با تقواترین و پارساترین فردی که جانشـین امام زمان (عجل الله تعالی فرجه) و مرجع تقلید امت اسـلامی است ، صورت می گیرد .

آری ، جبران کمبودها از طرف پرداخت کنندگان مخلص و اجرای این کار الهی از طریق مراجع دینی محبوب و متقی ، سـبب آرامش و دلگرمی و اتصال به علمای ربانی خواهد شد که این امر خود وسیله ی اقتدار و عزت ملی و اسلامی است .

البته ممکن است مؤ سـسات خیریه یا افراد نیکوکار از طریق صـندوق ها و بانک ها کمک هایی به محرومان اختصاص دهند ، اما مگر تنها هدف اسلام ، علاوه بر رسیدگی به فقرا آثار و اسرار زیادی نهفته است ، از جمله اینکه :

اولا کمک کننـدگان صد در صد نیت خالص داشـته باشـند و هیچ گونه ریا ، خودنمائی ، شـهرت طلبی در آنها وجود نداشـته باشد و انتظار مدح و ستایش و جبران از کسی نداشته باشند .

ثانیا : مالی که می پردازند از جنس مرغوب و عالی و حلال و بی منت باشد .

ثالثا : نحوه پرداخت آگاهانه ، عاشقانه ،

آزادانه باشد . واسطه پرداخت باید مرجع تقلید باشد که در عمرش گناهی برای او سراغ نداشته باشیم .

این شرایط در تربیت افراد مؤ ثر است و اتصال آنان را به عالم ربانی که مرزبان مکتب اسلام است ، روشن می کند و سبب یک اقتدار معنوی می شود زیرا هم سروکار پرداخت کنندگان و هم سروکار گیرندگان با علمای ربانی خواهد بود .

کم شدن مفاسد اجتماعی

هم ازدیاد سرمایه زمینه ساز فساد است که با پرداخت خمس و زکات ثروت ها تعدیل و مفاسد مهار می شود و هم فقر ممکن است زمینه وقوع سرقت ، دریافت رشوه ، خیانت و امثال آن شود که دریافت خمس و زکات و . . . این زمینه را می خشکاند و از بین می برد .

بنابراین پرداخت خمس و زکات ، در مهار مفاسد اجتماعی نقش مهمی دارد .

حفظ آبرو

در بسیاری از موارد فقر آبروی انسان را در جامعه در معرض خطر قرار می دهد و خمس و زکات ، فقر را از بین می برد و آبروی انسان ها راحفظ میکند . از امام صادق (علیه السلام) پرسیدند : شخصی که در خط فکری ما نیست از دنیا رفته و اطفال فقیری را به جا گذاشته است ، آیا می توانیم از زکات به آنها بدهیم ؟

فرمود : بله ، آن اطفال گرسنگانی هستند که تقصیری ندارند و در راه پدر منحرف خود حرکت می کنند و باید آبرو و موقعیت آنان در جامعه حفظ شود و زندگی آنها تا رسیدن به حد بلوغ و رشد لازم تامین گردد . اما ، اگر این

اطفال بالغ شدند و حق را فهمیدند ولی با لجاجت دست از آن کشیدند ، از زکات به آنها ندهید . (سزاوار نیست زکات از افراد مؤ من گرفته و به منحرفین لجوج داده شود) . (۱۰۴)

تعدیل ثروت

خمس و زکات ، گامی برای مهار کردن ثروت ها است .

اسلام از یک سو دست افرادی قوی ، مبتکر ، پرکار و خلاق را در مالکیت بازگذاشته تا مانع رشد آنان نشود و از سویی درآمدهایی از قبیل سرقت ، دریافت رشوه ، اختلاس و . . . را ممنوع دانسته است و از سوی دیگر به مالکین درآمدهای حلال اجازه نمی دهد تا درآمد خود را هر گونه خواستند مصرف کنند و آنان را از اسراف و تبذیر و ثروت اندوزی نهی فرموده است و از طرف دیگر با واجب نمودن خمس و زکات و کفارات و سفارش اکید به انواع کمکها و عشق و ایمان برای حل مشکلات طبقه محروم گرفته است .

جذب دیگران

اسلام ، مصرف زکات را برای هشت گروه لازم دانسته است که یکی از آنان افرادی از رؤ سا و سرشناسانی هستند که اگر حمایت های مالی از آنان به عمل آید ، ابتدا خودشان و سپس قبیله آنان به اسلام جذب میشود .

البته این جذب ، مقدمه گرایش های فکری ، فرهنگی و اعتقادی است ، همچون جاذبه هایی که برای فرزندان در روزهای اول مدرسه آشنا می کنند و سپس رشته علمی و فکری آنان در مدرسه و دانشگاه تامین می شود .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) سهمی از زکات را به

رؤ سای قبایل می دادند و در هر زمان ولی امر مسلمین می تواند این کار را انجام دهد . (۱۰۵)

از همین سهم که به نام المؤ لفه قلوبهم در قرآن مطرح شده است ، می توان مقداری به مسلمانان ضعیف الایمانی پرداخت کرد که اگر به حال خود رها شوند ، تبعات و وسوسه های دشمنان در آنان ایجاد شک می نماید . اسلام برای پایداری آنان در دین ، مشکلات اقتصادی آنان را حل می کند و این کار مقدمه ای برای انس بیشتر با عمق و استدلال های مکتب خواهد بود . (۱۰۶)

آثار اقتصادی نپرداختن زکات

تلف شدن اموال

امام صادق (علیه السلام) فرمود : هیچ مالی در خشکی یا دریا ضایع و تلف نمی شود مگر به خاطر آنکه زکات آن پرداخت نشده باشد (۱۰۷) و آن حضرت در حدیث دیگری فرمودند : اموال خود را از طریق پرداخت زکات بیمه کنید و اگر بعد از پرداختن زکات مالی تلف شد ، من ضامن آن هستم . (۱۰۸)

انتقام دو برابر

در روایات می خوانیم : کسی که حق خدا را نپردازد و در راه حق مال خود را صرف نکند ، دو برابر آن مقدار را در راه باطل صرف خواهد کرد . (۱۰۹)

هزینه شدن اضطراری مال در راه اشرار

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود : کسی که مال خود را از مصرف در راه خوبان با اختیار خود باز دارد ، خداوند مال او را در راه اشرار با اجبار صرف خواهد نمود . (۱۱۰)

هزینه شدن مال

در راه گناه

امام صادق (علیه السلام) فرمود : آگاه باشید ، کسی که مال خود را در راه اطاعت خداوند صرف نکند ، به هزینه کردن آن در راه معصیت خداوند گرفتار می شود و هر کس در حل مشکلات ولی خدا گامی برندارد ، خداوند او را بر تلاش و حرکت در راه حل مشکلات دشمن خدا گرفتار می کند . (۱۱۱)

کمبود و قحطی

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود : امت من تا مادامی که یکدیگر را دوست بدارند و اهل نماز و زکات باشند در خیر و سعادت به سر می برند ، ولی اگر این گونه نباشند ، گرفتار قحطی می شوند . (۱۱۲)

محروم شدن از تولیت و تعمیر مراکز دینی

در سوره توبه می خوانیم : که مشرکان حق تعمیر مساجد را ندارند ، بلکه تعمیر و آباد کردن مساجد تنها سزاوار کسانی است که اهل نماز و زکات و شجاعت باشند . (۱۱۳)

بی برکتی

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود : اذا منعت الزکوه منعت الارض برکاتها (۱۱۴) هر گاه زکات پرداخته نشود ، زمین برکات خود را از مردم باز می دارد و در حدیث دیگری می خوانیم : اگر توانگران زکات مال خود را نپردازند ، خداوند باران رحمت خود را از مردم باز می دارد . (۱۱۵)

و در حدیث دیگری از امام باقر (علیه السلام) می خوانیم : اگر زکات پرداخته نشود ، برکت از کشاورزی و میوه ها و معادن برداشته می شود . (۱۱۶

)

گسترش فقر

هر گاه مردم زکات ندهند نیاز مردم جلوه می کند (۱۱۷) و حال فقرا بد می شود . (۱۱۸)

مرگ چهار پایان

امام رضا (علیه السلام) فرمود : هر گاه زکات پرداخت نشود ، چهارپایان می میرند . (۱۱۹)

محروم شدن از رحمت

امام صادق (علیه السلام) فرمود : کسی که حق خداوند را از مالش نپردازد ، سزاوار است که خداوند رحمت خود را از او دریغ کند . (۱۲۰)

اخراج از مسجد

امام باقر (علیه السلام) فرمود : روزی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) وارد مسجد شدند و با جمله قم یا فلان ، قم یا فلان ، قم یا فلان پنج نفر رااز مسجد اخراج کردند و فرمودند : شما که زکات نمی دهید از مسجد بیرون بروید . (۱۲۱) آری نمازگزار واقعی بخیل است . اذا مسه الخیر منوعا الاالمصلین .

علامت نفاق

در آیه ۶۷ سوره توبه که سیمای منافقان رابیان می کند ، می فرماید :

آنان دست خود را از کمک به دیگران می بندند و (این گونه) خدا را فراموش می کنند ، خداوند نیز با آنان رفتار فرانوش شدگان را انجام می دهد . (۱۲۲)

قبول نشدن نماز و عبادت

در روایات می خوانیم : قبولی تمام اعمال ، وابسته به قبولی نماز است و قبولی نماز وابسته به پرداخت زکات است . (۱۲۳)

امام رضا (علیه السلام) فرمود : خداوند نماز و زکات را همتا و مقرون یکدیگر قرار داد و نماز بی زکات پذیرفته نیست . (

حضـرت موسی (علیه السلام) جوانی را دید که نماز با حالی می خواند ، به خداوند گفت : چه نماز زیبایی دارد ! به او وحی شد نماز او زیباست ولی این جوان بخیل است و زکات نمی پردازد و تا زمانی که زکات ندهد ، نمازش قبول نیست . (۱۲۵)

رسول خـدا (صـلی الله علیه و آله) فرمود : نمـاز کسـی که زکات نمی پردازد همچون لباس کهنه در هم پیچیـده و به صورت نمازگزار پرتاب می شود . (۱۲۶)

همردیف ربا خواران

حضـرت علی (علیه السـلام) فرمود : مانع الزکوه کاکل الربا کسـی که زکات ندهد همچون کسـی است که رباخوار است . (۱۲۷)

پرداخت نکردن زکات ، نوعی سـرقت است . در حدیث می خوانیم : سه نوع دزد و سارق داریم که یکی از آنان کسـی اسـت که زکات نمی دهد . (۱۲۸)

نپرداختن زکات ، خیانت و شرک به خداوند است . (۱۲۹)

گیرندگان و مصرف زکات

مصـرف زکات نیز باید دقیق و به جا و در مواردی که دستور خداوند است باشد . در روایات می خوانیم : اگر زکات در جای خود مصرف نشود ، انسان ضامن است . (۱۳۰)

قرآن بعد از آنکه موارد هشـتگانه مصرف زکات را در آیه ۶۰ سوره توبه بیان می کنـد ، در پایان می فرماید : فریضه من الله و الله علیم حکیم . در هر یک از کلمات فریضه ، علیم ، حکیم ، نکته ای نهفته است :

فریضه است یعنی تقسیم زکات واجب است و باید آن را جدی بگیرد

.

علیم حکیم یعنی خداوند می داند که حل مشکلات فقرا و نابسامانی ها در سایه انجام صحیح واجبات الهی و تقسیم صحیح زکات است ، بنابراین مصارفی که در قرآن برای زکات آمده عالمانه و حکیمانه است و اگر زکات در جای خود مصرف نشود ، بر خلاف علم و حکمت است .

در برخی روایات آمده است : اگر زکات در جایی مصرف شود که مورد نهی خداوند باشد ، پروردگار آن را قبول نخواهد کرد . (۱۳۱)

بهتر است که ما سر سفره قرآن بنشینیم و موارد مصرف زکات را از متن وحی بیاموزیم :

قرآن می فرماید : **انما الصدقات للفقرا و المساکین و العاملین علیها و المؤ لفه قلوبهم و فی الرقاب و الغارمین و فی سبیل الله و ابن السبیل فریضه من الله و الله علیم حکیم (۱۳۲)

با توجه به این آیه ، زکات در هشت مورد قابل مصرف است :

اول و دوم : فقرا و مساکین

امام صادق (علیه السلام) در معنای فقیر و مسکین فرمودند : فقیر کسی است که از دیگران درخواست کمک نمی کند ، ولی مسکین (که در شرایط سخت زندگی می کند) کسی است که بخاطر فشار فقر ، از مردم درخواست کمک می کند . (۱۳۳)

نا گفته نماند شرط فقیر و مسکین بودن بیکاری نیست ، چه بسا افرادی دارای شغل و کار و سهم یا سهامی باشند ، ولی درآمد آنان کفایت مخارج زندگی آنها را نمی کند .

قرآن درباره آن کشتی که حضرت خضر آن را سوراخ کرد ، می فرماید : صاحبان کشتی جمعی

از مساکین کارگر بودند . **واما السفینه فکانت لمساکین یعملون فی البحر (۱۳۴)

فقر زدایی

اسلام فقر زدایی را در راس مصارف زکات قرار داده است . اگر نگاهی به آیات و روایات و سیره پیامبر اسلام و اهل بیت معصومش (علیه السلام) بیاندازیم ، اهمیت مسئله را بهتر و بیشتر درک خواهیم کرد . به چند نمونه توجه کنیم :

بی اعتنایی به گرسنگان سبب سرنگونی در دوزخ است . قرآن می فرماید : در قیامت بهشتیان از دوزخیان می پرسند چه چیز سبب دوزخی شدن شما شد ؟ آنان در پاسخ می گویند : ما به فکر گرسنگان نبودیم . (۱۳۵)

حتی اگر انسان مال و ثروتی ندارد ، نمی تواند در برابر نیازمندان بی تفاوت باشد ، بلکه باید دیگران را به کمک کردن تشویق و وادار کند و گرنه مورد توبیخ واقع می شود (۱۳۶) قرآن رسیدگی به گرسنگان و فقرا را طی کردن گردنه های آزمایش می داند . (۱۳۷)

توجه به گرسنگان اختصاص به گرسنگان مسلمانان ندارد ، بلکه باید همه مردم جامعه سیر باشند . حضرت ابراهیم پس از بنا کردن خانه کعبه ، در دعای خود گفت : پروردگارا از مردم مکه هر کس ایمان دارد او را روزی ده . (۱۳۸) خداوند فرمود : من کفار گرسنه را نیز رزق می دهم . (۱۳۹)

سیر کردن گرسنگان عبادتی است که امامان ما و اهل بیت (علیه السلام) شخصا انجام می دادند و برای این کار کسی را نایب نمی گرفتند . در تاریخ می خوانیم که

برای کیفر و جریمه کفار سخاوتمند ، تخفیفی داده می شد . نه تنها انسان ها که به حیوانات و گیاهان نیز باید رسیدگی شود تا آنجا که در حدیث می خوانیم : سیراب کردن درخت تشنه همچون سیراب کردن مسلمان تشنه است .

در اسلام ، توجه به گرسنگان تا آنجا مهم است که اگر گرسنه ای نان مردم را سرقت کرد ، به عنوان دزدی دستش قطع نمی شود .

و اگر شخصی غذای مردم را در انبار خود احتکار نمود و با تذکرات حاکم اسلامی بیدار نشد ، حکومت اسلامی می تواند با او برخورد انقلابی کرده و گندم و غذاهای مردم را از انبار او خارج کند .

سوم : والعاملین علیها

یکی از مصارف زکات ، پرداخت بخشی از زکات به کسانی که برای زکات (جمع آوری ، تقسیم و حفظ اموال زکاتی) تلاش می کنند (۱۴۰) . آری همان گونه که زندگی قاضی باید تامین شود تا به فکر گرفتن رشوه نیفتد ، زندگی دست اندرکاران مسئله زکات نیز باید به نحوی تامین شود و حتی اگر بی نیازند باید سهمی از زکات به آنان پرداخت شود (۱۴۱) و بدین و سیاه مورد تشویق و محبت دیگران قرار گیرند تا به خاطر توسعه در زندگی به فکر رفتار ناروا نیفتند .

پاداش معنوی دست اندرکاران زکات

حضرت علی (علیه السلام) پس از سفارشاتی که به کارگزاران مسئله زکات می کنند ، می فرماید : اگر به این سفارشات عمل کنید ، قطعا به پاداش بزرگتری خواهید رسید و به تکاملی که در شان شماست نزدیک خواهید شد

، زیرا خداوند به اموال زکاتی و به شما کارگزاران امر زکات و به تلاش و دلسوزی که نسبت به حاکم اسلامی و فقرای تحت پوشش او دارید ، نگاه لطف و مرحمتی دارد و هر کس که مورد نظر و لطف خداوند قرار بگیرد ، در بهشت (رفیق اعلی) با ما خواهد بود . (۱۴۲)

چهارم : و المؤ لفه قلوبهم

سهمی از زکات باید در راه تثبیت عقائد مردم از راه ایجاد روابط حسنه و جذب قلوب آنان مصرف شود . از قدیم گفته اند هر گردوئی گرد است ، ولی هر گردی گردو نیست ، هر مؤ منی مسلمان هست ، ولی هر مسلمانی مؤ من نیست . بسیارند کسانی که مسلمان هستند ، یعنی از شرک دورند و در مدار توحید قرار دارند ، اسلام برای آنکه دست این افراد را بگیرد و به مراحل بالاتر ببرد ، راه هایی را مطرح کرده است از جمله :

۱- احترام به مال و جان و آبرو و ناموس آنان و اینکه همه مردم باید حقوق یک برادر دینی را در حق آنان مراعات نمایند .

۲- مشورت با آنان ، دفاع از آنان ، تعلیم آنان ، رفت و آمد با آنان و دیدار و زیارت آنان .

۳- یکی از راه های جذب این افراد همین است که سهمی از زکات برای کمک یا توسعه در زندگی آنان صرف شود تا با این عمل معرفت و شناخت در جان آنان تثبیت شود . کسانی که با اسلام داغ شده اند ، باید با محبت ها پخته شوند ، دیگر خام نمی شود

.

کسانی که به امروز فقط به اسلام شده اند یدخلون فی دین الله ، با این گونه رفتارها و محبت ها ، اسلام در درون و جان آنان جای می گیرد . آری ، فرق است میان کسانی که داخل در اسلام شده اند یا اسلام و ایمان در روح آنان داخل شده باشد .

امام باقر (علیه السلام) فرمود : مراد از مؤ لفه قلوبهم گروهی هستند که توحید را پذیرفته و از مدار شرک خارج شده اند ، ولی هنوز معرفت محمد (صلی الله علیه و آله) در قلبشان رسوخ نکردن است . پس پیامبر اسلام و بعد از آن حضرت مؤ منان باید سهمی از زکات را صرف این گونه افراد نمایند تا محبت و معرفت در آنان تثبیت شود . (۱۴۳) صد حیف که ابر قدرت ها با فرستادن کتاب ها ، کشیش ها ، داروها ، کارشناس ها ، دعوت نامه ها ، بورسیه ها ، هیئت های علمی و فنی و صدها راه دیگر برای توسعه فکر غلط خود ، یا فروش اجناس خود ، یا خودنمائی و یا سلطه گری ، سایه شوم خود را بر کشورها گسترش داده اند ، هجرت ها کرده اند ، کنگره ها گرفتند ، توطئه ها کردند ، افرادی را با زور پول ، تهدید ، وعده و وعید خریدند ، به اسم جهانگرد وجب به وجب سرزمینهای ما را گشتند و به اسم کارشناس فنی ، اقتصاد ما و به اسم کارشناس نظامی ، قوای مسلح ما را زیر نظر گرفتند و بدتر از همه اینکه

از بودجه خود ما علیه خود ما کارکردند ، ولی متاسفانه مسلمانان با داشتن ده ها فرمان به سیر و سفر ، به هجرت و تبلیغ ، به فراگیری علوم از شرق و غرب از گهواره تا گور و از زمین تا ثریا در خواب غفلت فرو رفته اند .

فراموش نکنیم که حضرت علی (علیه السلام) در روزهای آخر عمر مبارکشان با ناله می فرمود : مبادا دیگران در عمل به اسلام از شما جلو بیفتند .

اگر ما امروز با پرداخت حق الهی دل افراد ضعیف را جذب کنیم ، تمام توطئه ها و تبلیغات و تهاجمات دشمن را خنثی خواهیم کرد .

پنجم : و فی الرقاب

سهمی از زکات برای آزاد سازی بردگان است . در طول تاریخ تضاد ، درگیری ، جنگ ، قتل و اسارت وجود داشته است . آنچه مهم است بررسی سرچشمه ها ، هدف ها ، اخلاق و آداب و نتایج این تضادها است . اسلام انگیزه جنگ ها را رفع فتنه و دفاع و دعوت به حق می داند و برای زمان و مکان و کسانی که درگیرند و از جمله اسیران ، برنامه ها و آداب بسیار عالی و حکیمانه دارد .

اسیر در اسلام

اسیران معمولا کسانی هستند که در جبهه جنگ با مسلمانان ، اسیر شده اند که درباره آنان چند طرح را می توان تصور کرد :

۱- تمام اسیران را یکجا بکشیم که این کار با عاطفه و عقل و رافت اسلام سازگار نیست .

۲- تمام آنان را یکجا آزاد کنیم . این عمل سبب می شود که آنان پس از آزادی دوباره تجدید قوا

کنند و به جنگ ما بیایند .

۳- آنان را در اردوگاه ها نگهداری کنیم . این کار سبب رکود فکری ، اقتصادی و تحمل هزینه زیاد است .

۴- اسرا را در میان مسلمین تقسیم کنیم و پس از مدتی به تدریج آزاد نمائیم که این طرح متعلق به اسلام و دارای امتیازاتی است . از جمله :

الف : در این طرح هزینه اسرا در میان مسلمین تقسیم می شود و فشاری بر نظام وارد نمی گردد .

ب : اسرا در میان توده امت اسلامی با برنامه های اسلام آشنا می شوند و بسیاری از آنان دست از کفر و شرک برمی دارند . در تاریخ نام بسیاری از بردگان مسلمان شده که منشا آثار و برکات و بدست گرفتن مسئولیت های حساس شده اند ، آمده است تا آنجا که مادر شش امام معصوم ما ، از جمله کنیزان بوده اند و فرزندان بسیاری از بردگان در زمره نوابغ قرار گرفته اند .

ج : کفاره روزه خوردن و یا بسیاری از اعمال ناروای دیگر ، آزاد کردن برده قرار داده شده است .

د : سهمی از زکات مسلمین برای خرید بردگان و آزاد سازی آنان اختصاص داده شده است .

ششم : والغارمین

سهمی از زکات برای بدهکارانی است که توان پرداخت بدهی خود را ندارند . آری ، بر امام و حاکم اسلامی است که بدهی کسانی را که بدهکارند و بدهی آنان به خاطر اسراف و فساد نیست ، از سهم زکات پرداخت نماید و در غیر این صورت گناهکار است . (۱۴۴)

چه بسیارند افراد آبرومندی که به خاطر بدهی ، گرفتار وام

های با بهره (ربا) می شوند و هر روز بدهی آنان اضافه می گردد و به تدریج ورشکست شده و به فروش خانه و مغازه و ماشین خود مجبور می شوند و آبروی چندین ساله آنان یکجا فرو می ریزد و فرزندانشان تحقیر می شوند . اگر هر یک از احکام الهی درست عمل شود ، تمام مشکلات جامعه حل می شود . خدای علیم و حکیم از علم و حکمت بی نهایت خود دستور داد تا بخشی از سهم زکات صرف پرداخت بدهی بدهکاران شود . بدهکاری که امروز گیرنده زکات است ، همچون پیچ و مهره ی زنگ زده ای است که اگر کمی روغن به آن برسد ، دوباره به حرکت در می آید و فعالیت های اقتصادی خود را از سر گرفته و چه بسا در فاصله کمی ، خودش هم از زکات دهندگان می شود .

هفتم : و فی سبیل الله

یکی از مصارف زکات ، هر کاری است که رنگ الهی داشته باشد ، یعنی خدا پسند و به مصلحت عموم مردم باشد . از ساخت مدارس ، مساجد ، مسکن برای محرومان ، درمانگاه ها ، پل ها گرفته تا برطرف کردن فتنه ها و کمک به ازدواج ، زلزله زده ها ، جنگ زده ها ، کتابخانه ها ، انجام تبلیغات اسلامی ، تعظیم شعائر اسلامی ، رسیدگی به یتیمان و فقرا ، انجام امور دینی ، اصلاح و آشتی دادن مسلمین و ایجاد اشتغال برای کسانی که تخصص ندارند و ده ها نمونه دیگر . (۱۴۵)

یکی از امتیازات دین اسلام آن است که

هر گز بن بست ندارد و در کنارهای مشخص و رسمی ، انواع کارهای داوطلبانه و آزاد را نیز قرارداده است :

۱- اگر هفده رکعت نماز واجب و رسمی داریم ، بیش از سیصد نوع نماز مستحبی داوطلبانه داریم ،

۲- اگر سفر حج در ایام مخصوص است ، سفر عمره در هر ماه جایز است .

۳- اگر خواندن سوره حمد در نماز واجب است ، بعد از آن خواندن بیش از صد سوره دیگر آزاد است .

۴- اگر روزه در ماه رمضان رسمی است ، در تمام ایام سال (غیر از عید فطر و قربان) روزه گرفتن داوطلبانه و اختیاری است .

۵-اگر خمس و زکات به مقدار معینی واجب شده است ، پرداخت انواع صدقات و انفاقات بستگی به اراده پرداخت کننده و شرائط دیگر دارد .

۶- اگر در مصرف زکات نامی از بدهکاران ، بردگان ، فقرا و کارگذاران مسئله زکات آمده است ، عبارت فی سبیل الله دست همه را باز گذاشته است که هر کار خدا پسندانه دیگر را نیز می توان انجام داد .

ممکن است در زمانی کار خدا پسند ساختن آب انبار باشد و در زمان دیگر خرید کامپیوتر . اگر در زمانی چاپ کتاب راه خداست ، ممکن است در شرایط و زمان دیگر کار خداپسندانه امر دیگری باشد . بنابراین عبارت فی سبیل الله هر کار خیری را در بر می گیرد .

هشتم : ابن السبیل

ابن السبیل یعنی فرزندان وابسته به راه ، کسی که گر چه در وطن خود فقیر نیست ، ولی در منطقه دیگر به خاطر تصادف ، دزدی ، بیماری ، تحصیل ،

گرانی و . . . نیاز به کمک دارد که اگر مورد حمایت قرار نگیرد ، جان یا آبروی او در معرض خطر قرار می گیرد و نیاز مالی از یک سو و احساس غربت از سوی دیگر ، فشار روحی و روانی خاصی بر او وارد می کند . مکتب زنده اسلام که در تمام برنامه هایش به مسئله جان و مال و آبرو و شخصیت افراد توجه خاصی دارد ، در اینجا نیز با اختصاص دادن سهمی از زکات ، هم آبروی آنان را حفظ می کند و هم دغدغه آنان را بر طرف می نماید .

آداب پرداخت زکات

برای کمک به فقرا ، آداب فراوانی ذکر شده است که مراعات آنها ارزش کار را بالا می برد از جمله :

ادب سیاسی

باید کمک ها زیر نظر ولایت و امامت باشد (نه سلیقه ای و خود سرانه) ، حضرت علی (علیه السلام) می فرماید :

مخفی کردن زکات از حاکم اسلامی ، نوعی نفاق است . (۱۴۶)

معنای مخفی کردن ، گریز از پرداخت است ، نه اینکه مخفیانه پرداخت کند .

ادب روانی

پرداخت زکات باید برخاسته از رضایت قلبی و طیب خاطر باشد . رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود : هر کس زکات مال خود را عاشقانه بدهد در برابر هر دانه گندم و جو و . . . قصری در بهشت دریافت می کند . (۱۴۷)

حضرت علی (علیه السلام) فرمود : اگر پرداخت زکات با رضایت قلبی نباشد ، گرفتار پشیمانی طولانی و از دست دادن پاداش و انحراف عمل خواهد شد

(۱۴۸) .

نکته دیگر این که زکات دهنده توجه داشته باشد که هر چه دارد از خداوند است و پرداخت زکات ، او زا به خودپسندی و غرور که سبب نابودی عمل اوست نکشاند . لذا قرآن درباره آباد کنندگان مساجد که اهل نماز و زکاتند می فرماید : فعسی اولئك یکونوا من المهتدین (۱۴۹) امید است هدایت شده باشند . شاید کلمه امید است به خاطر آن باشد که گاهی عبادات انسان ، به خاطر غرور و عجت نابود می شود و انسان را به کمال مطلوب نمی رساند .

ادب اجتماعی

گر چه در ظاهر زکات به شخص فقیر پرداخت می شود ولی در حقیقت این خداوند است که زکات را دریافت می کند . (۱۵۰)

آری پیامبر و امام و فقیر ، نماینده و دست خدا هستند و لذا باید کمال احترام به آنان گذاشته شود .

امام صادق (علیه السلام) از یکی از یاران خود (اسحاق) پرسید : زکات مال خودت را چه می کنی ؟ گفت : فقرا به نزد من می آیند و من به آنها پرداخت می کنم . امام فرمود : این کار تو سبب ذلت فقرا است و هر کس دوست خدا را ذلیل کند ، گویا در کمین جنگ با او نشسته است . (۱۵۱) آری به جای آنکه فقرا برای دریافت زکات به خانه تو آیند ، تو باید زکات را به منزل آنان ببری . در حدیث دیگری می خوانیم : اگر گیرنده زکات از کلمه زکات رنج می برد ، زکات را به او بدهید

ولی نگویید که این زکات است و مؤ من فقیر را ذلیل نکنید . (۱۵۲)

در حدیث دیگری می خوانیم : اگر شخصی احساس کند که بهتر است به جای پرداخت پولی به فقرا ، برای آنان لباس و جنس دیگری خریداری کند ، می تواند به جای پرداخت نقدی ، لباس و . . برای فقرا خریداری کند . (۱۵۳)

اسلام برای حفظ آبروی فقیر می فرماید : کمتر از پنج درهم به او ندهید . (۱۵۴)

امام خمینی (رحمه الله علیه) می فرماید : اگر شخصی از گرفتن زکات شرمنده می شود ، مستحب است هنگام پرداخت در قلب نیت زکات کنید ، ولی در عمل آن را به عنوان هدیه قلمداد نمایید . (۱۵۵)

نه تنها هنگام پرداخت زکات باید حفظ آبروی مردم را مراعات کرد ، بلکه بعد از پرداخت آن نیز نباید با منت گذاشتن ، گیرنده زکات تحقیر شود ، زیرا قرآن میفرماید : منت و آزار ، سبب بطلان پاداش می شود . (۱۵۶)

اگر بدانیم که فقیر مامور الهی است تا مال ما را پاک کند و آن را برای قیامت حمل کند ، با او برخورد کریمانه ای خواهیم داشت .

در اسلام احترام گذاشتن به فقرا قدری مهم است که در تاریخ می خوانیم : جنس کمی را نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) آوردند . حضرت آن مقدار کم را به بعضی از فقرا داد ، ولی نگران شد که مبادا در دل دیگران کدورتی ایجاد شود . نزد سایر فقرا آمد و رسما عذرخواهی

کرد که چون مال کم بود به همه نرسید و فرمود : به کسانی دادم که حساسیت آنان بیشتر بود . (۱۵۷)

ادب زمانی

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به علی (علیه السلام) فرمود : از اخلاق مؤ منین ، سرعت در پرداخت زکات است (۱۵۸)

سرعت در پرداخت زکات برکاتی دارد از جمله : الف : نشانه عشق و علاقه نسبت به انجام تکالیف است .

ب : فقیر در اثر تاخیر پرداخت ، آبروی خود را با سؤ ال و درخواست نمی ریزد .

ج : راه را به روی وسوسه های شیطان و افراد بخیل یا پیش آمد حوادثی که ممکن است مانع پرداخت شوند ، می بندد .

د : فقرااز اضطراب و دغدغه و دلهره ، زودتر نجات می یابند .

امام صادق (علیه السلام) به مناسبت آیه و آتوا حقه یوم حصاده فرمود : قبل از آنکه محصولات را به خانه ببرید ، زکاتش را بدهید تا به سخاوت نزدیک تر باشید . (۱۵۹)

پرداخت علنی

نکته دیگر در آداب پرداخت زکات آن است که علاوه بر کمک های مخفیانه ای که نشانه اخلاص و حفظ آبروی گیرندگان است ، باید گاهی از اوقات پرداخت ها آشکار باشد تا هم دیگران تشویق شده و کمک کردن به دیگران جز فرهنگ جامعه شود و هم انسان به بخل و بی تفاوتی متهم نشود .

امام صادق (علیه السلام) فرمود : هر چه را خداوند واجب نموده است ، علنی انجام دهید . (۱۶۰)

بوسیدن دست

حضرت علی (علیه السلام) فرمود : هر

گاه با دست خود به فقیری کمک کردید ، همان دست را ببوسید چون در حقیقت خداوند کمک شما را دریافت کرده است . (۱۶۱)

درخواست دعا از گیرنده

در روایات می خوانیم که چون دعای فقیر در حق کسی که به او کمک می کند مستجاب می شود ، از فقیر تقاضا کنید تا در حق شما دعا کند . (۱۶۲)

تمام اموال خود را ندهد

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آ یه و آتوا حقه یوم حصاده و لا تسرفوا . . . فرمودند : شخصی از یاران پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) تمام اموال خود را در راه خدا داد ولی خود و همسر و فرزندانش محروم ماندند ، خداوند این نحوه پرداخت را اسراف می داند . (۱۶۳)

مکان پرداخت

همین که اموال یاران رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به مقدار نصاب می رسید ، زکاتشان را به مسجد می آوردند و حضرت در همان مکان زکات جمع شده را میان فقرا تقسیم می فرمودند . (۱۶۴)

بعد از پرداخت

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند : هر کس زکات مال خود را به مستحق بدهد و نمازش را با شرایط و حدود معین شده انجام دهد و بعد از نماز و زکات گناهی که سبب بطلان عملش شود انجام ندهد ، در روز قیامت همه به او غبطه می خورند . (۱۶۵)

از حلال باشد

خداوند پاک و طیب است و جز مال پاک را نمی پذیرد (۱۶۶) گروهی قبل از اسلام در

آمـدهای ناحقی داشـتند ، همین که اسـلام آوردند خواسـتند آن اموال نامشـروع را صدقه بدهند که اسـلام اجازه نفرمودند . (۱۶۷)

امام حسـین (علیه السـلام) فرمود : صـدقه ی دل پسـند صـدقه ای است که انسان با عرق پیشانی و غبار صورت آن را بدسـت آورد و به فقرا بپردازد . (۱۶۸)

از مال مرغوب باشد

قرآن می فرمایـد : لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون . به نیکی نمی رسـید مگر آنکه از چیزی که دوست دارید ، در راه خدا انفاق کنید .

قرآن از مشرکانی که در تقسیم مال خود بخش های ناپسند را سهم خداوند قرار می دادند ، انتقاد می فرماید . (۱۶۹)

آری این عمل یک نوع بی ادبی نسبت به مقام پروردگار است . (۱۷۰)

قرآن می فرماید : از اجناس دل پسندی که بدست آورده اید و یا ما برای شما از زمین بیرون آورده ایم ، به دیگران انفاق کنید و هرگز به فکر انفاق از مال نا مرغوب نباشید . (۱۷۱)

در حـدیث می خوانیم : در زمان رسول خـدا (صـلی الله علیه و آله) گروهی بدترین نوع خرما (۱۷۲) را به فقرا می دادنـد و قرآن با جمله و لا تیمموا الخبیث منه آنان را از این عمل باز داشت . (۱۷۳)

برداشت محصول در برابر چشم مردم باشد

امـام صادق (علیه السـلام) فرمود : محصولات کشاورزی خود را شـبانه برداشت نکنیـد ، سـپس این آیه را تلاوت فرمودنـد و آتوا حقه یوم حصاده (۱۷۴) یعنی حق محرومان را همان

روز برداشت بدهید و فرمود : اگر شما محصول خود را شبانه برداشت کنید ، فقرا اطلاع پیدا نمی کنند و گرسنه می مانند و شما از برکات پرداخت زکات محروم می مانید . (۱۷۵)

مقدار دریافت زکات چه قدر باشد ؟

۱- امکانات نسبی مانع گرفتن زکات نیست ، به چند حدیث توجه کنید :

شخصی به امام صادق (علیه السلام) گفت : فلانی منزلی دارد که چهار هزار درهم ارزش دارد ، شتری دارد که هر روز دو تا چهار درهم علاوه بر هزینه علف سود دارد ، به علاوه همسر و غلام دارد . امام فرمود : آیا از من می خواهی که او را وادار کنم منزلی که زادگاه و سبب عزت اوست یا غلام و شتری که وسیله زندگی اوست بفروشد ؟ ! هرگز ، او می تواند زکات بگیرد و لازم نیست خانه و شتر و غلامش را بفروشد . (۱۷۶)

۲- به امام صادق (علیه السلام) گفتند : عیسی بن اعین به نیازمندی چنین گفت : چون دیدم که تو گوشت و خرما خریدی پس فقیر نیستی و با اینکه زکات دارم به تو نمی دهم . هر چه فقیر عذر آورد که خرید گوشت و خرما دائمی نبوده است ، بر عیسی بن اعین اثر نکرد . امام برای مدتی دست مبارکشان را بر پیشانی گذاشتند سپس سر بلند کرده و فرمودند : خداوند عنایتی به اموال غنیا و سپس توجهی به اموال فقرا فرمود ، پس در اموال اغنیا سهمی که برای فقرا کافی باشد قرار داد . (۱۷۷)

۳- از امام صادق (علیه السلام

) پرسیدند : از سهم زکات تا صد درهم به فقیر بدهم ؟ حضرت فرمود : بله .

پرسیدند : از سهم زکات تا دویست درهم به فقیر بدهم ؟ فرمود : بله .

پرسیدند : از سهم زکات تا سیصد درهم بدهم ؟ فرمود : بله .

پرسیدند : از سهم زکات تا چهار صد درهم به فقیر بدهم ؟ فرمود : بله .

پرسیدند : از سهم زکات تا پانصد درهم به فقیر بدهم ؟ فرمود : بله آن قدر بده تا او را بی نیاز کنی . (۱۷۸)

۴- امام صادق (علیه السلام) از حضرت علی (علیه السلام) نقل می فرماید که : زکات برای کسانی است که نه مقام حکومتی دارند و نه ساختمانی و نه ثروت و تجارتی ، و نه برای اجیر شدن آشنایی با حرفه ای دارند و نه توان بدنی برای کارهای ساده ، پس خداوند در اموال اغنیا سهمی را برای این افراد واجب فرموده است ، به مقداری که در زندگی فلج نباشند و بتوانند روی پای خود بایستند . (۱۷۹)

از امام پرسیدند : زندگی شخصی از طریق پدر یا عمو و یا برادرش در حد ساده تامین می شود . آیا می تواند برای توسعه زندگی زکات بگیرد ؟ امام فرمود : مانعی ندارد . (۱۸۰)

در حدیث دیگری می خوانیم : حتی برای ازدواج کردن می تواند زکات بگیرد . (۱۸۱)

در حدیث دیگری آمده است که می تواند به قدری بگیرد که بتواند صدقه نیز بدهد . (۱۸۲)

در بعضی روایات می خوانیم : فقیر می

تواند زکات بگیرد و زندگی خود را تامین نماید و حتی اگر حج نرفته است ، با آن به مکه نیز برود . (۱۸۳)

البته با توجه به اینکه فقیر تا مرز یک زندگی عادی می تواند از زکات استفاده کند ، رفتن به حج در آن زمان از مدینه یک هزینه استثنائی به حساب نمی آید (و الله العالم) .

نکاتی که باید گیرندگان خمس و زکات و غیره به آن توجه کنند

گیرندگان خمس و زکات و انفاقات نیز باید به نکاتی توجه نمایند

۱- آنچه می گیرد در موارد ضروری صرف کند .

۲- از پرداخت کننده تشکر و در حق او دعاکند .

امام صادق (علیه السلام) فرمود : خدا لعنت کند کسی را که راه خیر را به روی دیگران می بندد . یعنی از کمک کنندگان تشکر نمی کند و آنان را با بی اعتنایی و کفران خود ، از این که به دیگری کمک کنند ، دلسرد می کند . (۱۸۴)

۳- نه پرداخت کننده را تحقیر کند و نه آنچه را می گیرد .

کسانی که مال اندک خود را خالصانه برای کمک به جبهه به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می دادند ، مورد تحقیر بعضی از افراد قرار می گرفتند و قرآن این تحقیر را به شدت نکوهش می کند . (۱۸۵)

اموال شبهه ناک را نگیرد

گاهی از اوقات ، افرادی برای اهداف نابجا اموالی رابه نام هدیه ، چشم روشنی ، عیدی ، سوغاتی و غیره به دیگران می دهند تا دل آنان را به سوی خود جذب کنند و بستر را برای رسیدن به اهداف خود آماده نمایند

. جالب آنکه هیچ مقامی از تیررس و شکار ایشان مصون نیست . این قبیل افراد از بردن هدایایی در دل شب به در خانه حضرت علی (علیه السلام) نیز دریغ ندارند . (۱۸۶)

۵- بیش از نیاز خود نگیرد .

۶- ضمن تشکر از پرداخت کننده ، خدا را سرچشمه لطف بداند و مردم را به عنوانواسطه فیض بیشتر تلقی نکند . (۱۸۷)

گیرندگانی که اولویت دارند

۱- والدین

در قرآن می خوانیم : هر چیزی که می دهید قبل از هر کس ، والدین و بستگان خود را در نظر بگیرد . (۱۸۸)

حتی اگر وصیت می کنید ، قبل از هر کس به نفع والدین و بستگان خود وصیت کنید . (۱۸۹)

شعار اسلام این است که لا صدقه و ذورحم محتاج (۱۹۰) اگر بستگان محتاج باشند کمک شما به دیگران ارزش ندارد .

۲- مکتبی بودن

از امام صادق (علیه السلام) پرسیدند : زکات حق کیست ؟ فرمود : طرفداران ما . پرسیدند : اگر زیاد آمد ، فرمود : به همان افراد اضافه بدهید و این سؤ ال را چند بار تکرار کردند ، باز امام فرمود : به طرفداران مکتب اهل بیت (علیه السلام) اضافه بدهید و سؤ ال را تکرار کردند . امام صادق (علیه السلام) با کلمه لا و الله فرمود : به غیر طرفداران ما ندهید ، مگر در شرایط حساسی که نیاز به ترحم باشد که در این صورت به حداقل پرداخت اکتفا کنید . سپس امام برای بیان حداقل ، انگشت شست خود را روی چهار انگشت

گذاشتند . (۱۹۱)

البته اکتفا به حداقل در مواردی است که مخالفان در برابر اهل بیت ، سرسختی کنند ولی اگر مخالفتشان بر اساس لجاجت نباشد و یا احتمال جذب و گرایش آنان به مکتب اهل بیت وجود داشته باشد ، شاید بتوان از باب مؤ لفه قلوبهم سهم چشم گیری از زکات به آنان پرداخت کرد .

بنابراین جایگاه اصلی مصرف زکات ، طرفداران مکتب اهل بیت در چهار چوب اصول و نظریه فقها عمل شود .

ایمان و عقل و تقوی

در روایات می خوانیم ، نسبت به مؤ منین با ۱۰ . ۰۰۰ (درهم و دینار) بخشیده شود ، ولی نسبت به نا اهل و فاجر به مقدار حداقل . زیرا مومن کمک را در راه اطاعات خدا و فاجر در راه معصیت خدا صرف می کند . (۱۹۲)

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود : جزا افراد با تقوی غذای تو را نخورند . (۱۹۳)

آری ، کمک رسانی به افراد متقی ، گامی در توسعه خیر و برکت و صلاح است و کمک رسانی به نا اهل ، گامی در گسترش فساد و تباهی ، و انسان باید بوسیله پرداخت زکات خود علاوه بر سیر کردن گرسنگان ، مکتب حق و راه صلاح را گسترش دهد . کمک به اهل علم ، توسعه فرهنگ است .

از امام باقر (علیه السلام) پرسیدند : چگونه مال خودم را به دیگران عطا کنم ؟ فرمود : براساس فقه ، عقل و سابقه هجرت . (۱۹۴)

۴- آبرومندانی که از سوال کردن خجالت می کشند

قرآن

می فرمایـد : (انفاق شـما مخصوصا بایـد) برای نیازمنـدانی باشد که در راه خدا در تنگنا قرار گرفته اند (و توجه به آیین خدا آنهـا را از وطن هـای خویش آواره سـاخته و شـرکت در میـدان هـای جهـاد و مشابه آن به آنان اجازه نمی دهـد تا برای تامین هزینه زندگی ، دست به کسب و تجارت بزنند) ، نمی توانند مسافرتی کنند و از بس اهل صبر و حیا هستند ، بی خبران آنها را بی نیـاز می پندارنـد ، امـا آنهـا را از چهره هایشان می شناسـی (که صورت خود را با سـیلی سـرخ نگه می دارنـد) و هرگز با اصرار چیزی از مردم نمی خواهند . (۱۹۵)

بر همین مبنـا در رسـاله مراجع تقلیـد نی خوانیم : مسـتحب است در پرداخت زکات ، کسانی را که اهل سؤ ال نیسـتند ، بر اهل سؤ ال مقدم بدارید .

امام صادق (علیه السـلام) فرمود : به فقرایی که در جامعه عزیزبر و دارای منش و جلوه ای هسـتند ، گاو و گوسفند و شتر را (به قصد زکات) هدیه کنید ، اما به فقرای معمولی درهم و دینار را به عنوان زکات بدهید .

از حضـرتش پرسـیدند : دلیـل این تفاوت چیست ؟ فرمود : در جامعه فقرایی هسـتند که زنـدگی زیبایی داشـته انـد و از گرفتن صـدقه خجـالت می کشـند . بنـابراین بایـد در پرداخت ، به زیباترین نوع با آنان برخورد شود . یـدفع الیهم اجمل الامرین عند الناس (۱۹۶) نکته مهم و قابل توجه اینجاست : که امام با

این که فرمود برای افراد با شخصیت گاو و شتر بفرستید ، لکن در پایان حدیث ، زیبایی کار را به مردم واگذار کرد . اجمل الامرین عند الناس زیرا ممکن است در شرایطی و در مناطقی هدیه کردن گاو و گوسفند سبک و اهدای طلا و نقره سنگین تر باشد .

بنابراین ملاک در پرداخت زکات ، آن است که ما حالات و شرایط گیرنده را با شرایط حاکم بر جامعه و افکار عمومی در نظر بگیریم و هر کدام زیباتر است ، همان را هدیه کنیم . (۱۹۷)

۵- کسانی که نیاز بیشتری دارند .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) عطاهای خود را بر اساس نیاز افراد در نظر می گرفتند . (۱۹۸)

۶- ثروتمندان دیروز

کسانی که در گذشت خود اهل بذل و بخشش و پرداخت زکات بوده اند ، ولی امروز محتاج به گرفتن زکات هستند ، سزاوار است در اولویت زکات قرار گیرند . (۱۹۹)

۶- اهل منطقه

در روایات می خوانیم : رسول خدا (صلی الله علیه و آله) زکات بادیه نشینان را به بادیه نشینان و زکات شهر نشینان را بین شهر نشینان تقسیم می فرمود . (۲۰۰)

امام صادق (علیه السلام) فرمود : نه ، صدقه مهاجرین برای اعراب حلال است و نه صدقه اعراب برای مهاجرین . (۲۰۱) البته این در صورتی است که در منطقه فقیر وجود داشته باشد ، اما اگر در منطقه ای نیازمند نبود ، انتقال زکات به غیر بلامانع است . (۲۰۲)

شیوه پرداخت

آیا بهتر است زکات را مردم با

دست خود و مستقیما به فقرا بدهند یا از طریق حکومت اسلامی و حاکم پرداخت شود ؟

شاید از آیات و روایات بتوان استفاده کرد که اصل و قانون آن است که زکات از طریق حاکم اسلامی جمع آوری و حفظ و تقسیم شود زیرا :

۱- خداوند پیامبرش را مامور گرفتن زکات می کند ، خذ من اموالهم صدقه (۲۰۳) اگر گرفتن رسول خدا واجب است ، پس پرداختن مردم به پیامبر عزیزش نیز واجب می باشد .

در حدیثی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود : من مامورم که از اغنیا زکات بگیرم و به فقرا بدهم (۲۰۴) پس از پیامبر اسلام ، امامان معصوم (ع) مسئول این کارند .

شخصی می گوید از امام رضا (علیه السلام) پرسیدم که زکات فطره برای کیست ؟ فرمود : برای امام است ، گفتم این خبر را نقل کنم ؟ فرمود : بله (۲۰۵)

۲- پیامبر اسلام برای زکات ، کارگزارانی تعیین کرده بود که در قرآن از آنان به نام عاملین یاد شده است ، این افراد از طرف حضرت مسئول جمع آوری زکات بودند . (۲۰۶) از جمله :

شخصی به نام رافع را به سوی قبیله ی جهینه بسر را به سوی قبیله بنی کعب

ولید بن عقبه را به سوی قبیله بنی المصطلق و مردی از بنی سعد را به سوی قبیله بنی سعد فرستاد . (۲۰۷)

۳- حضرا علی (علیه السلام) افرادی را به عنوان عاملین زکات می فرستاد و در نهج البلاغه حدود ۲۰ دستور برای برخورد

آنان با مردم بیان شده است . (۲۰۸)

۴- در قرآن می خوانیم : بعضی از منافقان به نحوه تقسیم زکات به پیامبر (صلی الله علیه و آله) اعتراض می کردند و نیش می زدند ، اگر جمع آوری و تقسیم زکات مربوط به پیامبر نبود ، دلیلی برای تحمل این همه نیش نبود . بگذریم که قرآن می فرماید :

انتقاد و سرزنش این منافقان برخاسته از عقده و منافع شخصی آنهاست و هر گاه کمی از زکات به آنها داده شود ، دیگر انتقاد نمی کنند . (۲۰۹)

۵- در قراان کریم سهمی از زکات برای جذب دلها اختصاص داده شده است (مولفه قلوبهم)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برای جذب روسای قبائل چیزهایی به آنها می داد و شکی نیست که رئیس قبیله جذب افراد عادی نمی شود ، ولی جذب رئیس حکومت می شود . پس باید زکات نزد حاکم اسلامی جمع آوری و با نظرات او تقسیم شود تا بتوان افرادی رابه اسلام جذب نمود .

۶- در روایات برای حاکم اسلامی وظایفی تعیین شده است ، از جمله اینکه بدهی بدهکارانی را بپردازد . (۲۱۰)

و در بعضی روایات می خوانیم که حاکم باید بخشش هایی داشته باشد . (۲۱۱)

بنابراین مکتبی که برای امام و حاکم اسلامی هزینه تعیین می کند باید منبع درآمد هم معین نماید . پس زکات باید در دست حاکم اسلامی باشد .

۷- در روایات می خوانیم : پنهان کردن زکات از امام ، نشانه نفاق است . (۲۱۲)

اگر پنهان کردن زکات نشانه

نفاق است ، پس باید زکات ها به طور روشن نزد امام المسلمین جمع آوری و توسط او تقسیم شود .

۸- در صدر اسلام افرادی کارشناس و متخصص در تخمین مبلغ زکات بودند و از طرف رسول خدا و حضرت علی (علیه السلام) به مناطق اعزام می شدند . آری اگر پرداخت زکات از وظائف فردی باشد و از وظائف رسمی نظام اسلامی نباشد ، نیازی به فرستادن گروه تخمین و ارزیابی از طرف حکومت نبود .

۹- حضرت علی (علیه السلام) به مخنف بن قیس که مسئول زکات بود ، فرمود : هر کس از پیروان ما از مردم جزیره و کوفه و شام پرداخت کرده است ، درست نیست زیرا نیروی سواره و پیاده ما از او حمایت می کرده است و سزاوار نیست که افرادی در مناطق از خدمات ما بهره مند شوند ، ولی زکات اموالشان را به دشمنان ما بدهند . (۲۱۳)

از این حدیث معلوم می شود که زکات بورجه حکومت است و باید به حاکم داده شود تا امنیت منطقه را با تدبیر و استفاده از قوای مسلح بوجود آورد .

۱۰- حضرت علی (علیه السلام) در نامه های ۲۵ ، ۲۶ ، ۵۱ و ۶۷ به مسئول زکات سفارشاتی می کنند که نشان می دهد باید اختیار زکات به دست حاکم اسلامی باشد ، نمونه آن عبارتند از این که می فرماید :

مال زکات را باید به حاکم اسلامی برسانند تا او تقسیم نماید .

مال زکات را فوری نزد ما آورید ، تا بر طبق کتاب خدا و سنت پیامبرش تقسیم کنیم

.

حضرت علی (علیه السلام) به مامور خود می گوید : سپس به مردم بگو ! ای بندگان خدا ، ولی خدا مرا نزد شما قرستاده است تا حق خدا را که در اموال شماست بگیرم ، پس آیا برای خداوند در اموال شما حقی هست تا آن را به ولی خدا برسانم یا نه ؟ (۲۱۴) و به همین دلیل ابوبکر با گروهی که زکات نمی دادند برخورد نظامی و لشکر کشی کرد و در تاریخ نام آن گروه به نام اصحاب رده معروف شده است .

۱۱- دلیل پرداخت زکات حل مشکلات فقر است و اگر قدرت حکومت نباشد ، بسیاری از مردم زکات نمی دهند و فقرا در فقر می سوزند . بنابراین باید حاکم اسلامی در مسئله زکات بقش فعال و قهار داشته باشد .

۱۲- اگر هر کس با دست خود زکات مال خود را به افراد مستحق بدهد و نظارت حاکم اسلامی در کار نباشد ، افراد زیادی سو استفاده و از چند نفر زکات می گیرند .

۱۳- در تامین زندگی فقرا از طریق حاکم اسلامی ، ذلت و خواری و تحقیری نیست . ولی اگر فقیر مستقیم از دست افراد کمك بگیرد ، احساس حقارت می کند . بنابراین برای حفظ کرامت و آبرو و شخصیت فقرا باید زکات نزد حاکم عادل اسلامی جمع آوری و تقسیم شود .

۱۴- امام خمینی (ره) در تحریر الوسیله می نویسند : بهتر است که زکات را در زمان غیبت حضرت مهدی (علیه السلام) به فقیه و حاکم اسلامی بدهند ، به ویژه اگر دستور بدهد .

زیرا او به جایگاه و محل مصرف آن آگاه تر است و اگر فقیه و حاکم اسلامی بنابر مصلحت اسلام یا مسلمانان حکم کند که مردم زکات مال خود را به او بپردازند ، پیروی از وی هر چند که از او تقلید نکنند ، واجب است . (۲۱۵)

سوال : با توجه به این همه قوانین و دلائل ، پس چرا گروهی از بزرگان فقها بر این عقیده اند که مردم خودشان زکات مالشان را بپردازند ؟

پاسخ : شاید دلیل این بزرگان حدیثی باشد که می فرماید : زکات را از مال خود خارج کن و هر گونه مصلحت می دانی خرج کن . (۲۱۶)

البته ممکن است که این روایات در زمان تقیه صادر شده باشد که دست امامان معصوم علیهم السلام در آن هنگام بسته بوده است و قدرتی برای جمع آوری زکات نداشتند و اگر اموالی را جمع آوری و تقسیم می کردند ، کینه و حسادت حاکمان ستمگر را بر می انگیختند و برای طرفداران وفاداری که برای رساندن زکات به آن بزرگواران مراجعت می کردند ، ایجاد زحمت می کردند . به همین دلیل امامان معصوم برای حفظ جان طرفداران خود ، دستور دادند که نزد من نامی از زکات نبرید و (بدون سر و صدا) هر کس به شما زکات داد ، بگیرد و هر کس نداد کاری به او نداشته باشید . من با هر چیز که سبب شهرتم شود مخالفم . (۲۱۷)

نا گفته پیداست که اکثر مراجع تقلید (حفظهم الله) به پرداخت کنندگان اجازه پرداخت زکات را می

دهند .

شیوه گرفتن

حضرت علی (علیه السلام) در نامه بیست و پنجم نهج البلاغه دستوراتی به دست اندرکاران دریافت زکات می دهد که چون آن دستورات امروز برای همه کسانی که از طرف دولت اسلامی برای انجام ماموریتی به سراغ مردم می روند است ، آن نامه را نقل و ترجمه می کنم :

۱- انگیزه تو برای گرفتن زکات ، تقوای خداوند یکتا باشد (نه ریاست ، نه امرار معاش و . .) انطلق علی تقوی الله وحده . . . .

۲- هیچ مسلمانی را مترسان (فکر نکن که چون مامور حکومت هستی باید مردم از تو حساب ببرند و تو متکبرانه و با ژست بر آنان وارد شوی) . لا ترو عن مسلما

۳- در صورت کراهت مردم ، حق نداری وارد زمین و مزرعه و باغ آنان شوی : لا تجتازن علیه کارها .

۴- بیش از حق خدا (زکات) نگیر : لا تاخذن منه اکثر من حق الله .

۵- هر گاه بر قبیله ای وارد شدی ، به منزل مردم نرو بلکه کنار چشمه و چاه و قنات آبی فرود آی . انزل علی ماهم من غیر ان تخالط البیاتهم . (مهمان شدن کارمندان آفاتی دارد ، از جمله ممکن است به خاطر پذیرایی ، قلب کارمند جذب صاحبخانه شود و در گرفتن حق خدا از او سهل انگاری کند و ممکن است مردم میزبان را واسطه قرار دهند تا مامور کمتر بگیرد ، یا ممکن است میزبان در قبیله خود افتخار و از میزبانی خود سو استفاده کند .)

۶- با آرامش و وقار بر

مردم وارد شو . (بوق و کاروان و اسکورت و هیئت همراه لازم نیست) ثم امض الیهم بالسکینه والوقار .

۷- تو بر مردم وارد شو و بر آنان سلام کن ، (نه انتظار سلام از مردم داشته باش و نه اتظار اینکه مردم گرد تو جمع شوند) تقوم بینهم فتسلم علیهم .

۸- از احترام به مردم فروگذار مکن . و لا تخرج بالتحیه حرکت به سوی مردم و گفتگو با مردم همراه با تانی باشد (نه دست پاچگی) ثم امض الیهم بالکسینه ثم تقول (۲۱۸)

۹- در گرفتن زکات ، خدا محوری را فراموش مکن و به مردم بگو : شما بنده خدا هستید (عباد الله) و من فرستاده و مامور خدا هستم (ارسلنی الیکم ولی الله) و سهمی که می دهید حق خداست (لا خذ منکم حق الله)

۱۰- در گرفتن زکات از مردم پیش داوری نکن ، بلکه از خود مردم سوال کن که آیا در مال شما حق الهی هست یا نه ؟ اگر هست ، حق خدا را به ولی خدا بدهید **فهل لله فی اموالکم من حق فتودوه الی ولیه

۱۱- به مردم اعتماد کن و اگر کسی گفت حق الهی در مال من نیست ، گفتارش را بپذیر و دوباره به او مراجعه نکن . (فان قال لا فلا تراجعه) .

۱۲- چون کسی که زکات می دهد به تو لطف می کند (فان انعم لک منعم) همراه او حرکت کن (فانطلق معه) و در مسیر راه او را مترسان ، تهدید مکن

، سخت نگیر **من غیر ان تخیفه او توعده او تعسفه او ترهقه

۱۳- هر چه از طلا و نقره داد بگیر و چانه نزن . (فخذ ما اعطاک) اگر شتر و گوسفند دارد چون سهم او بیش از سهم زکات است ، بدون اجازه او وارد بر آنها مشو **فان کان له ماشیه او ابل فلاتد خلها الا باذنه فان اکثرها له

۱۴- همین که وارد شدی و گاوها و گوسفندها و شتران را دیدی ، قیافه نگیر و سخت گیری نکن و صاحبش را مرنجان . ** لا تدخل علیها دخول متسلط علیه . . . ولا تسوان صاحبها

۱۵- حیوانات را رم نده و آرامش آنها را نگیر لا تنفرون تهمیمه و لا تفزعنها .

۱۶- در تمام مراحل حال مردم را مراعات کن . گله و دام را دو بخش کن . هر بخش را صاحبش اراده کرد ، بر دارد وشما بخش دیگر را انتخات کن . بار دوم بخشی که سهم تو است به دو قسمت تقسیم کن ، باز هم هر قسمت را که او خواست بردارد آزاد است و این بخش کردن را آنقدر تکرار کن تا سهم زکات در آخرین تقسیم تو روشن شود .

۱۷- پشیمانی مردم را در انتخاب بخشی که برداشته است ، بپذیر . فان استقالک فاقله

۱۸- حیوان پیر و از کار افتاده ، دست و پا شکسته و عیب دار را مگیر (۲۱۹) ** لا تاخذن عودا و لا هرمه و لا مسکوره و لا مهلوسه و لا ذات عوار (۲۲۰)

۱۹- سهم خدا را به کسی بسپار که به دین

و دلسوزی او نسبت به مال مسلمین اطمینان داشته باشی . **و لا تامنن علیها الا من تثق بدینه رافقا بمال المسلمین

۲۰- سـهمی که جمع آوری شده باید بدست ولی مسـلمین برسد و او آن را میان فقرا تقسـیم کند و کسـی که حیوانات زکاتی نزد ما می آورد ، باید شخصـی مهربان و درستکار باشد ، درشتی نکند ، آنها را به سختی نراند ، خسته نکند **لا توکل بها الا ناصحا شفیقا امینا حفیظا غیر معنف و لا مجحف و لا ملعب و لا متعب

۲۱- شتری که به عنوان زکات گرفته می شود از بچه اش جدا نشود . (لا یحول بین ناقه و بین فصیلها)

۲۲- تمام شیر آن را ندوشد و مقداری از شیر برای بچه اش در پستان باقی بگذارد . (و لا یمصر لبنها فیضر ذلک بولدها)

۲۳- با سوار شدن بر حیواناتی که به عنوان زکات گرفته شده اند ، آنها را خسته نکند . (لا یجهدنها رکوبا)

۲۴- در دوشـیدن شیر و سوار شددن عدالت را میان شتران مراعات کند ، (مبادا یک شتر را یک ساعت سوار شود و یک شتر را دو ساعت) (و لیعدل بین صواحباتها)

۲۵- اگر حیوانی در مسـیر راه خسـته شد ، باید به او استراحت دهد (و لیرفه علی اللاغب) ، حیوانی را که پایش سائیده شده (نقب) و حیوانی که به خاطر درد لنگان و کـج می رود (ظالع) با آرامش برانـد (و لیسـتان بالنقب و الظالع) ، در مسـیری که حیوانات زکاتی را می

برد اگر به محل های آب رسید ، آنها را وارد کند (ولیوردها ما تمر من الغدر) ، مسیر حیوانات را از جاده های سر سبز به مناطق بی گیاه تبدیل نگند و لا یعدل بها عن نبت الارض الی جواد الطریق) ، (جواد منطقه بی علف است) ، به حیوانی که خسته شد استراحت دهد (ولیمهلها عند النطاف و الاعشاب) . همه این دستورات برای آن است که حیواناتی که سهم فقرا است فربه و پر مغز (۲۲۱) نزد ما جمع شود و ما آنها را طبق کتاب خدا و سنت پیامبر تقسیم (صلی الله علیه و آله) کنیم ، البته مراعات این دستورات در ماموریتی که داری پاداش تو را بزرگتر و رشد معنوی تو را ان شا الله بیشتر می نماید .

در این چند سطر نهج البلاغه ، آوردن این همه دستور برای انجام یک ماموریت نشان دهنده جامعیت و دقت و لطافت اسلام است . راستی اگر همین یک نامه را برای اهل توحید بخوانیم ، خدا محوری آن همه را جذب می کند . اگر برای حقوقدانان و کسانی که دم از بشر دوستی می زنند بخوانیم ، همه باید در برابر این نامه سجده کنند . اگر برای نویسندگان حقوق حیوانات بخوانیم ، از ادعاهای خود دست بر می دارند . زیرا در این نامه ، هم خداوند محور همه چیز است و هم به مردم در عالی ترین سطح احترام گذاشته شده است و هم حق حیوانات مراعات شده و هم . . .

اما محوریت خدا در

کلماتی از قبیل : تقوی الله ، عباد الله ، ولی الله ، حق الله ، کتاب الله ، سنه رسول الله ، امر الله ، ان شا الله به چشم می خورد .

اما احترام مردم در این نامه در جملاتی از قبیل :

۱- امنیت مردم در جامعه (لا تروعن مسلما)

۲- امنیت مردم در مسکن و باغ و مزرعه (من غیر ان تخالط ابیاتهم)

۳- رفتن میان مردم (تقوم بینهم)

۴- سلام بر مردم (فتسلم علیهم)

۵- سوال از مردم (فهل لله فی اموالکم)

۶- اعتماد به مردم (فان قال لا فلا تراجعه)

۷- نرمی با مردم (من غیر ان تخیفه ، توعده ، تعسفه ، ترهقه)

۸- آزار ندادن مردم (لا تسون صاحبها)

۹- آزاد دادن به مردم (ثم خیره)

۱۰- عذر پذیری مردم (فان استقالک فاقله)

۱۱- اجازه گرفتن از مردم (لا تدخلها الاباذنه)

به چشم می خورد . در این نامه مراعات حقوق حیوانات در عالی ترین سطح مطرح است ، مثلا حیوان را نترسان ، تمام شیرش را مدوش ، آن را از فرزندش جدا مکن ، خسته مکن ، به خسته ها رفاه بده ، در جاده خشکیده حرکت مده ، در بهره گیری عدالت داشته باش و امثال آن . . .

بعد از نگاهی گذرا که به نامه ۲۵ نهج البلاغه حضرت علی (علیه السلام) به کارگزاران و دست اندرکاران حکومت برای گرفتن زکات داشتیم ، به چند حدیث دیگر نیز توجه کنیم :

امام صادق (علیه السلام) از رسول خدا (صلی الله علیه

و آله) نقل می کند که فرمود : در گرفتن زکات خشونت ، قهر ، کتک ، سخت گیری ، تحمیل بیش از طاقت ممنوع است (۲۲۲)

و در حدیث دیگر از اینکه مردم را وادار به سوگند کنیم که زکات داده اند ، نهی فرمود . (۲۲۳) اگر برخورد ما اسلامی باشد (و همان گونه که در نامه ۲۵ گذشت) مردم بدانند که حاکم اسلامی به خاطر وظیفه الهی به سراغ مردم رفته یا افرادی را برای گرفتن زکات اعزام می کند ، انگیزه تقوی و سیر کردن فقرا است ، داه و روش کتاب خدا و سنت پیامبر است ، تمام مردم (جز افراد لجوج و مریض) با آغوش باز اسلام را خواهند پذیرفت .

اگر مردم از نحوه جمع آوری و تقسیم آگاه باشند ، به پرداخت زکات گرایش بیشتری خواهند داشت . در زمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) زکات در مسجد جمع آوری می شد و همین که محل جمع آوری پر می گشت ، شخص پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آنها را تقسیم می فرمود . (۲۲۴)

اگر در شیوه گرفتن زکات به قرآن عمل شود که گیرنده زکات که پیامبر اکرم است ، بر پرداخت کننده صلوات و درود می فرستاد (۲۲۵) و صلوات او برای آنان آرام بخش بود و سنگینی گذشت از مال را از دوش آنان بر طرف می کرد و مردم با طیب خاطر زکات خود را خواهند پرداخت .

در حدیث می خوانیم : اول کسی

که زکات خود را نزد پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آورد شخصی به نام ابواوفی بود . حضرت زکات او را گرفت و فرمود : اللهم صل علی ابی اوفی و آل ابی اوفی (۲۲۶) خداوند بر ابی اوفی و خاندان او درود بفرستد .

اگر هنگام گرفتن زکات ، دهنده آنرا آزاد بگذاریم که اگر خواست جنس بدهد و اگر آن را خریداری کند و قیمت آن را پرداخت نماید ، این آزادی نیز نوعی تشویق عملی است . (۲۲۷)

توافق عادلانه

یکی از مسائلی که پرداخت زکات را برای مردم آسان تر می کند ، توافق کردن گیرنده با پرداخت کننده است . در حدیث می خوانیم : اگر گیرنده زکات آن حیوانی را که مشمول زکات است نیافت ، می تواند با دهنده زکات توافقی عادلانه داشته باشد ، یا شتر بزرگتری بردارد و ارزش اضافه آن را به صاحبش بپردازد و یا حیوان کوچکتری بردارد و صاحبش مبلغی که ما به التفاوت است همراه شتر به گیرنده زکات رد کند . (۲۲۸)

تسهیلات در زکات گیری

برای تشویق مردم باید ما به سراغ آنان برویم ، مثلا وسیله حمل و نقل گندم و جو و . . . را به سرزمین ببریم ، زیرا تهیه وسیله و حمل محصول برای دولت آسان و برای مردم مشکل است .

از امام صادق (علیه السلام) پرسیدند : آیا ما مردم را جمع کنیم و زکات مالشان را بگیریم یا اینکه ما به سراغ مردم برویم ؟ فرمود : شما به سراغ چشمه های آب آنان بروید (

(۲۲۹

به چه کسانی زکات ندهیم ؟

قرآن برای مصرف زکات هشت مورد را تعیین فرموده است و در این بحث با توجه به روایات ، کسانی که حق گرفتن زکات ندارد ، معین شده اند . از جمله :

۱- کسانی که می توانند بدون مشقت حرفه ای بیاموزند و از طریق آن امرار معاش کنند ، لازم است آن حرفه را فرا گیرند . (۲۳۰)

امام باقر (علیه السلام) فرمود : افراد تندرست و قوی ، نباید زکات بگیرند و نباید به آنها زکات داد . (۲۳۱)

آری ، در جامعه افرادی با این که قدرت بر کارکردن دارند ، به خاطر تن پروری خود را مشمول زکات می پندارند .

۲- به کسی که شارب خمر است ، زکات ندهید . (۲۳۲)

۳- به کسانی که سر سختانه و با علم و آگاهی با مسلمین عناد می ورزند و نسبت به اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) کینه و لجاجت دارند ، زکات ندهید . (۲۳۳)

۴- در روایت می خوانیم : به افراد ناصبی نیز زکات ندهید ، مگر آن که از زبان او بترسید و از طریق زکات بتوانید دین و آبروی خود را حفظ کنید . (۲۳۴)

در روایات کمک به نا اهلانی که از طریق شعر و تهمت و امثال آن آبروی دیگران را مخدوش می کنند ، نیز سفارش شده است . (۲۳۵)

۵- امام رضا (علیه السلام) فرمود : به کسانی که انحراف آنان نسبت به اهل بیت روشن و شناخته شده است ، زکات ندهید . (۲۳۶

(

۶- به کسانی که واجب النفقه هستند ، زکات نمی رسد . (۲۳۷)

۷- به افراد غنی ، زکات پرداخت نمی شود . (۲۳۸)

۸- به صاحبان حرفه زکات نمی رسد . (۲۳۹)

۹- به کسانی که انحرافات عقیده دارند ، مثلا برای خداوند جسم پذیرفته اند ، یا مردم را در اعمال خود مجبور می پندارند و یا واقفیه و هفت امامی هستند ، زکات پرداخت نمی شود . (۲۴۰)

البته پرداخت کمی از زکات به گروهی که در راه حق نیستند ولی با حق هم لجاجت ندارند ، بلامانع است . (۲۴۱)

تفاوت خمس و زکات با مالیات

بعضی می پرسند ما که مالیات به دولت اسلامی می دهیم ، پرداخت خمس و زکات برای چیست ؟

ما در اینجا به بعضی تفاوت ها فهرست وار اشاره می کنیم :

۱- برآورد خمس و زکات و تخمین حساب و کتاب آن بر اساس اعتمادی است که به خود پرداخت کننده می شود و هیچ نیازی به بازرسی و نظارت دیگری نیست . در حالی که مالیات مبلغی است که دولت تعیین و محاسبه و دریافت می کند .

۲- گیرندگان زکات ، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و جانشینان آن بزرگوار و کسانی هستند که از طرف حضرت اجازه داشته باشند ، ولی در مالیات اینگونه نیست .

۳- خمس و زکات باید بر اساس عقیده و ایمان و با قصد قربت و رضای خداوند متعال پرداخت شود . تا آنجا که اگر مسائل عاطفی ، اجتماعی ، سیاسی ، قبیله ای یا کسب شهرت و عزت در نظر باشد ، گویا حق

خداوند پرداخت نشده است ولی در پرداخت مالیات این ایمان و قصد قربت و اخلاص لازم نیست .

۴- خمس و زکات از افرادی گرفته می شود که توان مالی دارند ، ولی مالیات این گونه نیست و گاهی بر پارچه و کاغذ و ماشین و سیگار مالیات بسته می شود ، خواه مصرف کنندگان فقیر باشند یا غنی .

۵- خمس و زکات را مردم با اراده و اختیار به کسانی می دهند که محبوب آنها هستند ، ولی در مالیات نه دهنده اختیاری دارد و نه گیرنده آن محبوبیت و قداستی .

۶- مالیات نوعا برای هزینه های شخصی زندگی خود ماست ولی خمس و زکات برای کمک به دیگران است . توضیح اینکه همان گونه که انسان داخل منزل را موزائیک می کند ، مبلغی به عنوان مالیات می پردازد که بیرون خانه او آسفالت شود و همان گونه که درهای داخل منزل را قفل می زند ، مبلغی مالیات می دهد که پلیس بیرون خانه را محافظت نماید .

برای داخل خانه کپسول آتش نشانی می خرد ، مبلغی می دهد تا دولت ماشین آتش نشانی به صورت آماده باش در بیرون او تهیه کند . هزینه ای برای باغچه منزل می دهد و هزینه ای به دولت برای احداث پارک و بوستان می پردازد .

بنابراین انسان دو نوع هزینه دارد : هزینه هایی که مستقیما برای داخل منزل تهیه می کند و هزینه هایی که از طریق دولت برای رفاه و خدمات بیرون منزل به واسطه مالیات دریافت می کند ، پس مالیات بخشی از هزینه های شخصی انسان است .

لذا کسانی که خمس

می دهند باید مخارج زندگی خود را از درآمد کم کنند و مالیاتی را که می دهند جز مخارج زندگی آنها حساب می شود . مثلا ـ اگر شخصی در سال دو میلیون تومان درآمد دارد و یک ملیون تومان خرج زندگی اوست و صد هزار تومان مالیات پرداخت می کند ، این شخص به هنگام حساب سال باید صد هزار تومان را مثل یک ملیون تومان جز زندگی خود قرار دهد و نهصد هزار تومان را پس انداز و سود خود حساب کند و خمس همان نهصد هزار تومان را بپردازد .

بنابراین زکات و خمس برای خدمت به دیگران است ، ولی مالیات برای دریافت خدمات دولتی برای خود ماست .

۷- در زمان امامان معصوم حکومت ها از مردم مالیاتهایی به نام خراج و عشریه می گرفتند ، ولی باز هم مردم خمس و زکات خود را به امامان عزیز می دادند و آن بزرگواران می گرفتند و نمی فرمودند شما که خراج می دهید ، لازم نیست خمس و زکات بدهید .

۸- حاکم اسلامی و فقیه جامع الشرایط می تواند در شرایطی میزان مالیت پرداختی مردم را کم و زیاد نماید و اکنون ولایت فقیه علاوه بر خمس و زکات ، دستور پرداخت مالیات را نیز داده اند .

۹- در تمام کشورهای دنیا علاوه بر مالیات ، صندوق های خیریه و موسسات عام المنفعه ای وجود دارد و تمام خدمات را بر دوش دولت نمی گذارند .

امام مهدی (علیه السلام) و زکات

پیامبراکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند : قبل از ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) فرهنگ اقتصادی مردم به نحوی است که حرام

خواری ارزش و غنیمت ، ولی پرداخت زکات خسارت شمرده می شود . (۲۴۲)

در آن زمان کسی را می بینی که ثروت زیادی نزد اوست و از آغاز مالکیت ، هرگز زکات نداده است . (۲۴۳)

در آن روزگار که امام مهـدی (علیه السـلام) ظهور کند ، ثروتمندان باید حق خدا را بدهند و اگر ممانعت کنند ، گرفتار قهر ولی الله قرار خواهند گرفت . (۲۴۴)

آری روز ظهور روز پایان گرسنگی و فقر است گر چه به بهای محو ثروتمندان بی درد و مرفهان بی تفاوت باشد . در آن روز تبعیض ها از بین خواهد رفت و اموال عمومی به طور مساوی در میان مردم تقسیم خواهد شد و در آن روز کسی را که نیازمند به زکات باشد ، مشاهده نخواهی کرد . (۲۴۵)

پاسخ به چند سوال :

۱- آیا زکات باید به هشت قسمت مساوی تقسیم شود ؟

در آیه شـصت سوره توبه برای زکات هشت مصـرف نام برده شـده که عبارتنـد : از فقرا ، مساکین ، دست انـدرکاران دریافت زکـات ، هزینه جـذب دلها ، خریـدن و آزاد کردن بردگان ، کمک به بـدهکاران ، هزینه کردن در کارهای خـدا پسـند و عام المنفعه ، کمـک به مسافرانی که در راه به مشـکلات بر می خورد . در اینجا سوالی مطرح است و آن اینکه آیا بایـد زکات در این موارد یکسان هزینه شود ؟

پاسخ را از امام صادق (علیه السـلام) می شـنویم : امام از شخصـی به نام عمرو بن عبید می پرسد : زکات مال خود را چگونه تقسیم می کنی

؟ گفت به هشت جز مساوی . امام فرمود : ممکن است تعدد یک صنف (مثلا فقرا) ده هزار نفر ، ولی تعداد صنف دیگر چند نفری بیشتر نباشد . گفت : بله ، ولی تقسیم من یکسان است . امام فرمود : این عمل تو خلاف راه و روش پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) است . پیامبر عزیز اسلام در تقسیم زکات ، مصلحت اندیشی می فرمودند . (۲۴۶)

آری ، زکات از بودجه های حکومت است و باید دست حاکم اسلامی در نحوه مصرف آن باز باشد .

چه مالی زکات دارد ؟

تقریبا تمام فقها در رساله های خود فرموده اند که زکات مربوط به نه چیز است . همان چیزهایی که مورد تولید و مصرف عموم مردم آن زمان بوده است . (گندم و جو ، خرما ، کشمش ، گوسفند ، گاو ، شتر ، طلا و نقره مسکوک) البته برای این نه چیز شرایطی است که فقهای بزرگوار در رساله های خود آورده اند . و آن شرایط عبارتند از :

۱- شرایطی برای پرداخت کننده .

۲- شرایطی برای گیرنده .

۳- شرایطی برای آن مالی که مورد زکات است . از نظر وزن ، قیمت و سکه طلا و نقره رایج باشد .

۴- تغییراتی که در گندم و جو و . . می باشد که اگر از چاه آبیاری شد مقدار کمتری زکات می پردازد ، ولی اگر از طریق دیم بدست آمد زکات بیشتری دارد ، یا گاو و گوسفندی زکات دارد که در چراگاه بچرد و صابش برای تامین علوفه آنها

هزینه ای نپردازد . به هر حال شرایط آن در رساله های عملیه مطرح شده است و ما وارد آن میدان نمی شویم و هر کس باید به مرجع تقلید خود مراجعه و به فتوای او عمل کند تا در قیامت بر او و خدا حجت باشد .

در کنار نظریه اکثریت

در کنار نظریه قرین بخ تنفتق مراجع تقلید ، بعضی از علما و دانشمندان نظر دیگری دارند که به آن اشاره می کنیم . این افراد میگویند : دلیل وجوب زکات فقر زدایی است و تا فقر هست باید زکات را از اجناس دیگر نیز بگیریم تا فقر به کلی ریشه کن شود و در پرداخت زکات ، تفاوتی میان گندم و جو و سایر اجناس نیست ، بلکه آنچه مهم است ، ریشه کنی فقر است .

این افراد شواهدی نیز برای سخن خود می آورند از جمله در روایات می خوانیم : اگر مشکل فقرا حل نمی شد ، خداوند در مال اغنیا سهم بیشتری برای فقرا قرار می داد ، پس محور زکات حل مشکل فقرا است و چون با پرداخت زکات نه چیز این مشکل حل نمی شود ، باید از اجناس دیگر نیز زکات گرفته شود .

در روایات میخوانیم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) زکات را از غیر این نه چیز عفو فرمود . کلمه عفو نشان می دهد که دامنه زکات در ابتدا گسترده بوده است ، ولی در زمان پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) چون با پرداخت زکات نه چیز مشکل فقرا حل می شد ، حضرت زکات باقی اجناس را

عفو کردنـد و این عفو حکومتی ، تنها برای زمان خاصـی است و لذا بعد از پیامبر اکرم (صـلی الله علیه و آله) حضـرت علی (علیه السـلام) برای اسب هـا زکـات تعیین کرد . بنـابراین دست حـاکم اسـلامی برای کم و زیاد کردن اقلام مشـمول زکات باز است و هر گاه تعـداد فقرا زیاد شد ، حـاکم اسـلامی می تواند بر چیزی زکات قرار دهد و اگر مشـکل فقرا حل شد ، می تواند زکات جنسی را عفو کند .

ما به همین مقـدار اشاره اکتفاو دامنه این بحث را جمع می کنیم و بررسـی آن را به حوزه های علمیه واگـذار می کنیم و همین قدر می گوئیم که :

اولا : حل مشـکل فقر ، تنها از راه گرفتن زکات نیست ، بلکه راههای دیگری نظیر خمس ، انفاقات ، کفارات ، قرض الحسنه ، ایجاد شرکت های تعاونی ، اشتغال ، مضاربه و امثال آن نیز هست .

ثانیا : بایـد فرهنگ ساده زیستی و زهد و قناعت و صـرفه جویی و مصـرف صـحیح در مردم زنده شود تا میلیون ها نفر به خیال فقر ناله نزنند و توقع نداشته باشند که از کار کم ، نان زیاد بخورند .

سوال : آیا مصرف زکات تنها در هشت مورد ذکر شده است ؟

در آیه ۵۸ سوره توبه ، منافقـان پیـامبر عزیز را در مورد نحوه مصـرف زکات سـرزنش می کردنـد و می گفتنـد که چرا زکات جمع آوری شـده را فقـط در موارد خـاص مصـرف می کنـد . خداونـد می فرمایـد : انتقـاد و کنـایه زدن آنـان بر اسـاس منافع شخصی است

، اگر مقداری از زکات به آنان داده شود راضی می گردند و اگر داده نشود ، عصبانی می شوند . (۲۴۷)

و در آیه بعد می فرماید : اگر این منافقان (به جای انتقاد و انتقام) ، به آنچه خدا و رسول به آنان عطا کرده بود ، راضی بودند و می گفتند خداوند ما را کفایت می کند ، و در آینده خدا و رسول از فضلش به ما لطف خواهند کرد ، برایشان بهتر بود .

سپس در آیه ۶۰ همین سوره با صراحت و قاطعیت مصرف زکات را در هشت مورد منحصر کرده است که ما این آیه را به صورت یک تقسیم ریاضی ترسیم می کنیم که جمله صدقات ، مقسوم و هشت مورد مصرف ، مقسوم علیه باشد و اینک ما باید شاهد خارج قسمت باشیم که جمع خارج قسمت چهره نظام اسلامی است .

یک بار دیگر با دقت به این تقسیم نگاه کنیم ، اگر نظام اسلامی مقداری از اموال اغنیا و پر در آمدها را بگیرد و در مصارف هشت گانه ای که ذکر شده است مصرف کند ، جامعه اسلامی به جامعه ای تبدیل می شود که در آن زندگی فقرا تامین می شود ، کارگزاران را تشویق می کند ، دلها را جذب و نیروهای اسیر را آزاد می کند ، مهره های فلج و ورشکسته را به حرکت در می آورد ، انواع کارهای خدا پسندانه را ترویج می کند و گرفتاران و در راه ماندگان را نجات می دهد .

سپس در جمله پایانی آیه به دو نکته مهم اشاره می شود

: یکی این که تقسیم زکات بر هشت گروه از طرف خداوند واجب شده است : (فریضه من الله) و در چیزی که واجب شود ، جایی برای چانه زدن نیست .

دوم اینکه سرچشمه این قانون و این نحوه تقسیم ، علم و حکمت الهی است : (و الله علیم حکیم) .

آری ، اگر مبنای قانون ، اطلاعات محدود بشری ، خواسته ها ، یافته ها ، بافته ها ، عادات ، و رسوم ، شرایط سیاسی و اجتماعی ، قبیله ای و قومی باشد ، جای تردید و اظهار هست که چرا زکات در هشت مورد مصرف شود ولی قانونی که برخاسته از علم و حکمت بی نهایت الهی است و مطابق با عقل و فطرت و نیازهای واقعی بشر در تمام عصرها و نسل هاست ، باید با عشق پذیرفته شود و همان گونه که در انجام دستورات پزشک متخصص چون و چرا نمی کنیم ، باید در انجام فرامین الهی نیز تسلیم باشیم .

** سوال

ممکن است گفته شود نیازهای افراد یا جوامع در شرایط مختلف تفاوت دارد ، آیا بهتر نبود مصرف زکات را خود انسان تعیین کند ؟

** پاسخ

در آیه ای که موارد هشت گانه مصرف زکات مطرح شده است ، عبارت فی سبیل الله بکار رفته است که معنای آن این است که زکات را می توان در راه خدا مصرف کرد و این راه خدا در هر زمان می تواند مصداق و جلوه ای داشته باشد . گاهی مصداق راه خدا تامین امکانات ازدواج برای افراد بی همسر است و گاهی هم فراهم کردن زمینه

برای تحصیل و . . . بنابراین تامین نیازهای واقعی فرد و جامعه از هر نوع که باشد ، مصداق فی سبیل الله به حساب می آید .

گستردگی زکات

در اسلام زکات دارای معنای گسترده ای است و برای هر چیز زکاتی تبیین شده است ، مثلا :

زکات داشتن آبرو ، حل مشکلات مردم است و حضرت علی (علیه السلام) فرمود : همان گونه که ادای زکات مال واجب است ، ادای زکات آبرو نیز واجب است .

عاریه دادن زیور و زینت آلات ، زکات آنهاست . (۲۴۸)

امام صادق (علیه السلام) فرمود : بر هر عضوی زکاتی واجب است . بلکه بر هر لحظه ای ، پس :

زکات چشم ، نگاه کردن با عبرت و چشم پوشی از گناهان است .

زکات گوش ، شنیدن و گوش دادن به علم و حکمت و قرآن است .

زکات زبان ، نصیحت کردن مسلمین و بیدار کردن غافلین و تسبیح خداست .

زکات دست ، نوشتن علوم و بخشش مال است . زکات پا ، تلاش و سعی در راه جهاد ، تحصیل ، اصلاح میان مردم ، وعیادت و زیارت خوبان است .

زکات علم ، نشر آن است .

زکات قدرت ، انصاف است .

زکات زیبایی ، عفت است .

زکات پیروزی ، احسان است .

زکات شجاعت ، جهاد است .

زکات سلامتی ، سعی در اطاعت او امر و نواهی الهی است .

زکات حکومت ، کمک رسانی به درماندگان است .

و زکات عقل ، تحمل کردن بی خردان است . (۲۴۹)

پی نوشت ها

۱ تا ۱۴۱

۱سوره مریم ، آیه ۳۱

۲سوره بقره ، آیه ۴۳

۳سوره بینه ، آیه ۵۵

۴سوره انبیا ، آیه ۷۳

۵سوره بینه ، آیه ۵

۶المیزان ، ج ۹ ، ص ۴۰۸

۷تفسیر نمونه ، ج ۸ ، ص ۹

۸تفسیر نور ذیل آیه ۶۰ سوره توبه

۹تفسیر نور

، ج ۵ ، ص ۸۷

۱۰تفسیر نور ، ج ۵ ، ص ۱۳۷

۱۱تفسیر نمونه ، ج ۱۴ ص ۱۹۷

۱۲تفسیر نمونه ، ج ۸ ، ص ۹

۱۳فقه الزکات ، دکتر یوسف القرضاوی ، ج ۱ ص ۸۶-۸۵ .

۱۴سوره مریم ، آیه ۱۳

۱۵سوره سبا ، آیه ۳۹

۱۶سوره بقره ، آیه ۲۴۵

۱۷نهج البلاغه ، خطبه ۱۸۳

۱۸ سوره نحل ، آیه ۴۰

۱۹سوره نحل ، آیه ۴۰

۲۰سوره واقعه ، آیه ۴۰

۲۱سوره توبه ، آیه ۱۰۴

۲۲ انما اوتیته علی علم عندی سوره قصص ، آیه ۷۸

۲۳ فاصحت کالصریم سوره قلم آیه ۲۰

۲۴ ما فرض الله علی هذه الامه شیئا اشد علیهم من الزکوه و فیها تهلک عامتهم وافی ، ج ۱۰ ص ۳۳

۲۵ سوره توبه ، آیه ۳۸

۲۶ سوره همزه ، آیات ۲-۳

۲۷سوره کوثر ، آیات ۱-۲

۲۸سوره توبه ، آیه ۱۰۳

۲۹سوره مریم ، آیه ۵۵

۳۰ سوره حج ، آیه ۴۱

۳۱ سوره مدثر ، آیه ۴۴

۳۲ لا تقوم الساعه حتی . . . الزکوه مغرما - جامع الاحادیث / ج ۹ / ص ۳۵

۳۳ جامع الاحادیث / ج ۹ / ص ۳۲

۳۴ سوره آل عمران ، آیه ۱۸۰

۳۵ ماعندکم ینفد و ما عندالله باق

۳۶ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۴۳

۳۷ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۲۵

۳۸ جامع الاحادیث / ج ۹ / ص ۵۸

۳۹ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۸

۴۰ من منع قیراطا من الزکوه فلیس بمؤ من و لا مسلم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۸

۴۱ مستدرک ، ج ۱ ، ص ۵۰۸

۴۲ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۳

۴۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۷

۴۴ جامع الاحادیث ، ج

۹ ، ص ۴۴

۴۵ بحار ، ج ۹۶ ، ص ۲۹

۴۶ و ویل للمشرکین الذین لا یوتون الزکوه و هم بالاخره هم کافرون (فصلت ۷)

۴۷ مبسوط شیخ طوسی جلد ۱ صفحه ۱۹۰

۴۸ تفسیر نمونه ، ج ۸ ، ص ۱۱

۴۹ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۶۳

۵۰وافی ، ج ۱۰ ، ص ۴۴

۵۱ وافی ، ج ۱۰ ص ۴۴

۵۲ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۴۰

۵۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۹

۵۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۶

۵۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۳

۵۶ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۵

۵۷ جامع الاحادیث ، ج ۹ ص ۳۳

۵۸ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۲

۵۹ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۲

۶۰ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳

۶۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۴

۶۲ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۶۸۴

۶۳ سوره حشر ، آیه ۹ ، و سوره تغابن ، آیه ۱۶

۶۴ نو الثقلین ، ج ۵ ، ص ۳۴۶

۶۵ من ادی الزکوه . . . فقد و قی من الشح جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۸

۶۶ الزکوه جعلت مع الصلوه قربانا لاهل الاسلام وسائل ، ج ۶ ، ص ۶

۶۷ الزکوه قنطره الاسلام امالی طوسی ، ج ۲ ، ص ۱۳۶

۶۸ ما من شیی ء بعد المعرفه و الصلاه یعدل الزکوه فروع کافی ، ج ۴ ، ص ۶۲

۶۹ للعابد ثلاث علامات الصلوه و الصوم و الزکوه بحار ، ج ۹۶ ، ص ۶۲

۷۰ سوره بقره ، آیه ۲۷۶

۷۱ جامع الاحادیث ، ج ۹

، ص ۵۲ و ۶۹

۷۲ حصنوا اموالکم بالزکوه . جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۹

۷۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۰

۷۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۶۵

۷۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳

۷۶ و رحمتی و سعت کل شی ء فساکتبها للذین یتقون و یؤ تون الزکوه . . . سوره اعراف ، آیه ۱۵۶ و سوره توبه ، آیه ۷۱

۷۷ انی معکم لئن اقمتم الصلوه و اتیتم الزکوه و امنتم برسلی سوره مائده ، آیه ۱۲

۷۸ وسایل ، ج ۶ ، ص ۱۰

۷۹ سوره مائده ، آیه ۱۲

۸۰ سوره توبه ، آیه ۵

۸۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۲۳

۸۲ یطلیب الله لکم بقیته جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۳

۸۳ زکوا امواالکم تقبل صلاتکم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۹

۸۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۷۰

۸۵ همان ، ص ۲۷۳

۸۶ کنز العمال ، ج ۶ ، ص ۹۶

۸۷ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۵

۸۸ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۵

۸۹ سوره بینه ، آیه ۵

۹۰ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۵۱ ، و جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۶۵

۹۱ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۵۶

۹۲ جامع الاحادیث ، ج ۹ ص ۴۲

۹۳ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۳۳

۹۴ سوره حج ، آیه ۴۱

۹۵ بحار ، ج ۹۶ ، ص ۲۹

۹۶ مستدرک ، ج ۱ ، ص ۵۰۷

۹۷ سوره حجرات ، آیه ۹

۹۸ سوره توبه ، آیه ۱۱

۹۹ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۵۱

۱۰۰ جامع الاحادیث ، ج ۹ ،

۱۰۱ سفینه البحار ، ج ۳ ، ص ۴۷۴ . فما جاع فقیر الا بما منع غنی و الله سبحانه و تعالی سائلهم عن ذلک

۱۰۲ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۵۰

۱۰۳ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۵۰

۱۰۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۸۵

۱۰۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۴

۱۰۶ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۴

۱۰۷ ما ضاع مال فی البر و لا البحر الابتضییع الزکوه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۰

۱۰۸ حصنوا اموالکم بالزکوه و انا ضامن لکل ما یتوی فی بر او بحر بعد اداء حق الله فیه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۰

۱۰۹ من منع حقا لله انفق فی باطل مثلیه وافی ، ج ۱۰ ، ص ۴۲ . جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۸

۱۱۰ من منع ماله من الاخیار اختیارا صرف الله ماله فی الاشرار اضطرارا بحار ، ج ۹۶ ، ص ۱۳۰

۱۱۱ و اعلم انه من لم ینفق فی طاعه الله ابتلی بان ینفق فی معصیه الله و من لم یمش فی حاجه عدوالله وسائل ، ج ۶ ، ص ۲۵

۱۱۲ لا تزال امتی بخیر ما تحابوا و اقاموا الصلوه و اتوا الزکوه فذالم یفعلوا ذلک ابتلوا بالقحط و السنین جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۸

۱۱۳ سوره توبه ، آیه ۱۸

۱۱۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۲

۱۱۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۲

۱۱۶ کافی ، ج ۲ ، ص ۳۷۴

۱۱۷ اذا منعت الزکوه ظهرت الحاجه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۸

۱۱۸ اذا منعت الزکوه ساءت حال الفقیر جامع

الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۳

۱۱۹ اذا حسبت الزکوه ماتت المواشی جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۳

۱۲۰ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۵۷

۱۲۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۱

۱۲۲ المنافقون و المنافقات بعضهم من بعض . . . یبقضون ایدیهم نسوا الله فنسیهم سوره توبه ، آیه ۶۷

۱۲۳ ایها الناس ادوا زکاه اموالکم فمن لا یزکی لا صلوه له و من لا صلوه له لا دین له و من لا دین له لا حج و لا جهاد له جامع الاحادیث ، ج ۹ ص ۳۰

۱۲۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۰ و۳۳

۱۲۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۰و۳۳

۱۲۶ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۰ و ۳۳

۱۲۷ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۶۳

۱۲۸ تهذیب ، ج ۱۰ ، ص ۱۵۳ . وسائل ، ج ۲۱ ، ص ۲۶۸

۱۲۹ ما خان الله احد شیئا من زکاه ماله الامشرک بالله بحار ، ج ۹۶ ، ص ۲۹ ، مستدرک ، ج ۷ ، ص ۲۴

۱۳۰ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۴۷

۱۳۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۴۷

۱۳۲ سوره توبه ، آیه ۶۰

۱۳۳ الفقیرالذی لا یسئل و المسکین الذی اجهد منه الذی یسئل وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۶۴۰ . شاید دلیل آنکه فقیر کسی است که سوال نمی کند آیه ۲۷۳ بقره باشد که می فرماید : للفقراء الذین احصروا فی سبیل الله . تا آنجا که می فرماید : یحسبهم الجاهل اغنیاء من التعفف : فقراهمان کسانی هستند که به خاطر عفت و سوال نکردن از دیگران

، بی خبران آنان را اغنیا می پندارند .

۱۳۴ سوره کهف ، آیه ۷۹

۱۳۵ و لم نک نطعم المسکین سوره مدثر ، آیه ۴۴

۱۳۶ و لا تحاضون علی طعام المسکین ، سوره فجر ، آیه ۱۸ ، سوره الحاقه ، آیه ۳۴ سوره ماعون ، آیه ۳

۱۳۷ سوره بلد ، آیه ۱۱

۱۳۸ وارزق اهله من الثمرات من آمن منهم سوره بقره ، آیه ۱۲۶

۱۳۹ و من کفر فامتعه قلیلا همان آیه

۱۴۰ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۶۵

۱۴۱ تحریر الوسیله ، امام خمینی ره

۱۴۲ تا ۲۴۱

۱۴۲ فان ذلک اعظم لا جرک و اقرب لرشدک ینظر الله الیها و الیک و الی جهدک و نصحک لمن بعثک و بعثت می حاجته فان رسول الله قال : ما ینظر الله الی ولی له یجهد نفسه بالطاعه و النصیحه له و لا مامه الا کان معنا فی الرفیق الا علی وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۵۶

۱۴۳ و هم قوم و جدوا الله و خرجوا من الشرک و لم تدخل معرفه رسول الله (صلی الله علیه وآله) قلوتهم و ما جاء به فتالفهم رسول الله و تالفهم المؤ منون بعد رسول الله لکیما یعرفوا جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۴۲

۱۴۴ پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمود : ایما مؤ من او مسلم مات و ترک دینا لم یکن فی فساد و لا اسراف فعلی الامام ان یقضه فان لم یقضه فعلیه اثم ذلک سپس آیه را تلاوت فرمود جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۵۹

۱۴۵ تحریر الوسیله ، امام خمینی (بااضافاتی) .

۱۴۶ نهی ان یخفی المرء زکاته علی امامه و

قال ان اخفاء ذلک من النفاق بحار ، ج ۹۶ ، ص ۲۷

۱۴۷ من اعطی زکاه ماله طیبه بها نفسه اعطاه الله بکل حبه منها قصرا فی الجنه من ذهب . . . جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۲

۱۴۸ فان من اعطاها غیر طیب النفس . . . مغبون الاجر ضال العمل طویل الندم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۴

۱۴۹ سوره توبه ، آیه ۱۸

۱۵۰ یقبل التوبه علی عباده و یاءخذ الصدقات سوره توبه ، آیه ۱۰۴

۱۵۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۵۱

۱۵۲ اعطه و لا تسم له و لا تذل المؤ من جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۵۱

۱۵۳ . . . اشتری لهم ثیابا و طعاما و ادی ان ذلک خیر لهم لا باءس وسائل ، ج ۶ ، ص ۱۱۵

۱۵۴ لا یعطی احد اقل من خمسه دراهم بحار ، ج ۹۶ ، ص ۷۹

۱۵۵ تحریرالوسیله ، ج ۱ ، ص ۳۹۱

۱۵۶ لا تبطلوا صدقاتکم بالمن و الاذی سوره بقره ، آیه ۲۶۴

۱۵۷ اتی النبی (صلی الله علیه وآله) شیی ء فقسمه فلم یسمع اهل الصفه فخص بها اناسا منهم فخاف ان یدخل قلوب الاخرین شی ء فخرج الیهم و قال معذره الی الله و الیکم یا اهل الصفه انا او تینا بشی ء فاردنا ان نقسمه بینکم فلم یسعکم فخصصت به اناسا منکم خشینا جزعهم و هلعهم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۱۲

۱۵۸ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۴۹

۱۵۹ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۹۵

۱۶۰ کلما فرض الله علیک فاعلانه افضل من اسراره جامع الاحادیث ، ج

۹ ، ص ۲۴۰

۱۶۱ اذا ناولتم السائل فلیرد الـذی ناواه یـده الی فیه فیقبلها فان الله تعالی یاءخـذ قبل ان تقع فی یـده . محجه البیضاء ج ۱۲ ، ص ۹۳

۱۶۲ زکات در اندیشه ها ، ص ۲۲

۱۶۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۰۰

۱۶۴ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۸۶

۱۶۵ من ادی الزکوه الی مسـتحقها و اقام الصـلوه علی حدودها و لم یلحق بهما من الموقبات ما یبطلها جاء یوم القیامه یغبطه کل من فی تلک العرصات جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳

۱۶۶ محجه البیضاء ، ج ۳ ، ص ۸۹

۱۶۷ جامع الاحادیث ، جلد۹ ، ص ۱۸۴

۱۶۸ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۸۶

۱۶۹ یجعلون لله ما یکرهون سوره نحل ، آیه ۶۲

۱۷۰ محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۸۹

۱۷۱ انفقوا من طیبات ما کسبتم و مما اخرجنا لکم من الارض و لا تیمموا الخبیث منه سوره بقره ، آیه ۲۶۷

۱۷۲ خرمایی بود که هسته آن بزرگ ولی گوشت آن کم بود .

۱۷۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۸۴

۱۷۴ سوره انعام ، آیه ۱۴۱

۱۷۵ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۹۶

۱۷۶ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۷۲ . قیـل امـام صادق : جعلت فـداک له دار تساوی اربعه الاف درهم وله جاریه و له غلام یستسـقی علی الجمل کل یوم ما بین الدرهمین الی الاربعه سوی علف الجمل و له عیال اله ان یاءخذ الزکوه ؟

فقال (علیه السلام) : نعم . قال السائل و له هذه العروض ؟ ! فقال (علیه السلام) : یا ابا محمد فتاءمرنی ان

امره ان یـبیع داره و هی عزه و مسـقط راءسه او یـبیع جـاریته الـتی نقیه الحر و الـبرد و تصون و جهه و وجه عیـاله او امره ان یبیع غلامه و جمله و هی معشته و قوته ؟ یاءخذ الزکوه فهی له حلال و لا یبیع داره و لا غلامه و لا جمله

۱۷۷ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۷۷

۱۷۸ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۰۶

۱۷۹ انمـا هی (زکـات) لاـ قوام لیس لهم فی الامـاره نصـیب و ال فی العماره حظ و لا فی التجاره مال و لا فی الاجاره معرفه و قدره ففرض الله فی اموال الاغنیاء ما یقوتهم و یقوم باودهم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۳۶

۱۸۰ عن الرجل یکون ابوه او عمه او اخوه یکفیه مؤ نته ایاءخـذ من الزکوه فیتوسع به ان کانوا لا یوسـعون علیه فی کل ما یحتاج الید ؟ فقال لا باءس جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۵۴

۱۸۱ ۱–وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۷۷

۱۸۲ وافی ، ج ۱۰ ، ۱۷۵

۱۸۳ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۷۷

۱۸۴ قـال الصـادق (علیه السـلام) : لعن الله قـاطعی سبیل المعروف فکیکفره فیمنع صاحبه من ان یصـنع ذلک الی غیره . محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۹۱

۱۸۵ الذین یلمزون المطوعین من المؤ منین فی الصدقات . . . سوره توبه ، آیه ۷۹

۱۸۶ در نهج البلاغه با واژه طارق (کسی که شب پیدا می شود) از این قبیل افراد نام برده شده است .

۱۸۷ محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۹۰ .

۱۸۸ قل ما انفقتم من

خیر فللو الدین و الاقربین سوره بقره ، آیه ۲۱۵

۱۸۹ ان ترک خیرا الوصیه للو الدین و الاقربین سوره بقره ، آیه ۱۸۰

۱۹۰ بحار ، ج ۷۷ ، ص ۵۹

۱۹۱ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۷۷ .

۱۹۲ یعطی المؤ من ثلاثه آلاف ثم قال او عشره آلاف و یعطی الفاجر بقدر لان المؤ منون ینفقها فی طاعه الله عزوجل و الفا فی معصیه الله عزوجل وافی ، ج ۱۰ ص ۲۰۳

۱۹۳ محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۹۰

۱۹۴ قلت لا بی جعفر (ع) : انی ربما قسمت الشی ء بین اصحابی اصلهم به فکیف اعطیهم ؟ فقال اعطهم علی . . . و الفقه . . . و العقل و الهجره وافی ، ج ۱۰ ، ص ۲۰۳

۱۹۵ للفقراء الذین احصروا فی سبیل الله لا یستطیعون ضربا فی الارض یحسبهم الجاهل اغنیاء من التعفف تعرفهم بسیماهم لا یسئلون الناس الحافا سوره بقره ، آیه ۲۷۳

۱۹۶ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۲۰۵

۱۹۷ فراموش نمی کنم که برای تبلیغ به روستایی رفتم . مرددم آنجا شیر حیوانات خود را در روز عاشورا در دیگ های بزرگی که در وسط کوچه های روستا بود می ریختند و شیر عاشورا را هدیه امام جماعت و روحانی منطقه می کردند . آنگاه آن شیرهای زیاد را ماست و پنیر کرده و بعد از عاشورا به جای پول به او می دادند . من که در آن زمان تازه داماد بودم و نیاز به پول داشتم ، ظرفهای پنیر را از روستا به شهر آوردم و در کنار خیابان شهر به خاطر بی پولی فروختم

و این خاطره تلخ را بعد از سی سال فراموش نکرده ام . اگر مردم آن منطقه که عاشق امام حسین (علیه السلام) و مخلص بودند و به قصد خدمت این عمل را انجام می دادند ، به حدیث فوق نیز توجه می کردند و آن نیت خالصانه با رفتاری همراه می گشت که گیرنده کمک های مردم به دردسر نیفتد و روحانی تازه داماد مجبور به پنیر فروشی کنار خیابان نشود .

۱۹۸ کان النبی یعطی العطاء علی قدر عیله محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۹۲

۱۹۹ محجه البیضاء ، ج ۲ ، ص ۹۱

۲۰۰ کان رسول الله یقسم الصدقه اهل الوادی فی اهل الوادی و صدقه اهل الحضر فی اهل الحضر بحار ، ج ۱۰۰ ، ص ۲۰

۲۰۱ وافی ، ج ۱۰ ، ص ۲۰۲

۲۰۲ اذا لم تجدوا اهل الولایه فی مصر تکونون فیه فابعثوا بالزکوه المفروضه الی اهل الولایه من غیر اهل مصرکم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۸۵

۲۰۳ سوره توبه ، آیه ۱۰۳

۲۰۴ امرت ان اخذ الصدقه من اغنیاءکم فاردها فی فقراءکم جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۳۹

۲۰۵ سئلت الرضا عن الزکوه الفطره لمن هی ؟ قال : للامام ، قلت : فاخبر اصحابی ؟ قال نعم . . .

۲۰۶ وسائل ، ج ۶ ، ص ۳

۲۰۷ برگرفته از مغازی ترجمه ی مهدوی دامغانی ، ج ۳ ، ص ۷۴۰

۲۰۸ و من عهده علیه السلام الی بعض عماله و قد بعثه علی الصدقه جامع الحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳۱

۲۰۹ و منهم من یلمزک فی الصدقات فان اعطیوا منها رضوا سوره توبه ، آیه

۲۱۰ فعلی الامام ان یعطیه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۵۹

۲۱۱ فعلی الامام ان یعطیه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۶۵

۲۱۲ مستدرک الوسائل ج ۷ ، ص ۱۲۳

۲۱۳ لیس له ان ینزل بلادنا و یؤ دی صدقه ماله الی عدونا مستدرک الوسائل ، ج ۷ ، ص ۱۰۷

۲۱۴ ارسلنی الیکم ولی الله و خلیفته حتی اخذ منکم حق الله فی اموالکم . فهل فی اموالکم من حق فتؤ دوه الی ولیه نهج البلاغه ، نامه ۲۵

۲۱۵ تحریر الوسیله ، ج ۱ ص ۳۴۳

۲۱۶ اخرجها من مالک . . . ثم اعطها کیف شئت وسائل ، ج ۶ ، ص ۲۱۳

۲۱۷ واقبض مما دفع لها و امسک عن من لم یدفع

۲۱۸ کلمه ثم که به معنای تانی است تکرار شده است .

۲۱۹ نهج البلاغه از قطب راوندی نقل می کند که ظاهر سخن امام است که اول حیوانات معیوب و پیر را از گله جدا کنیم ، بعد حیوانات سالم را دو بخش و هر بخش را باز به دو بخش تقسیم کن تا آنکه در آخرین بخش سهم زکات روشن شود .

۲۲۰ کلمه عود به معنای پیر و کلمه مهلوسه به معنای لاغر و کلمه عوار به معنای معیود . آری اگر تمام حیوانات هم لاغر و یا پیر بودند و یا نقصی داشتند ، مانعی ندارد . تحریر الوسیله ، امام خمینی .

۲۲۱ کلمه نطاف به معنای محل آب و کلمه اعشاب به معنای منطقه علف زار است .

۲۲۲ جامع الاحادیث ، ج ۹ : ص ۳۳۵

۲۲۳ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۰۱

۲۲۴ یاتون بصدقاتهم و یضعونها فی

المسجد فاذا ملی ء المکان قسمهارسول الله (صلی الله علیه وآله) جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۱۸۶

۲۲۵ سوره توبه ، آیه ۱۰۴

۲۲۶ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳۶

۲۲۷ ان ارادها صاحبها فهو احق بها و ان لم یردها فلیبعها جامع الحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳۳

۲۲۸ اذا لم یجد السن الذی تجب اخذ مسنا فوقها و رد علی صاحب المال فضل ما بینهما او اخذ دونها و صاحب الابل فضل ما بینهما جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳۴

۲۲۹ جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۳۳۴

۲۳۰ تحریر الوسیله

۲۳۱ ان الصدقه لا تحل . . . لذی مره سوی قوی وافی ، ج ۶ ، (ص) ۱۷۴

۲۳۲ سئلته عن شارب الخمر یعطی من الزکوه شیئا ؟ قال لا وافی ، ج ۶ ، ص ۱۹۲

۲۳۳ فان المتصدق علی اعدائنا کالسارق فی حرم ربنا عز و جل و حرمی جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۸۰

۲۳۴ فاذا عرفته بالنصب فلا تعله الا ان تخاف لسانه فتشتری دینک و عرضک منه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۷۹

۲۳۵ کالشعراء و الوقاعین فی الاعراض تکفونهم فهو محسوب لکم فی الصدقات جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۸۰

۲۳۶ و لا یجوز عن یعطی الزکوه غیر اهل الولایه المعروفین جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲ ۷۷

۲۳۷ و کل من هو فی نفقتک فلا تعطه جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۶۷

۲۳۸ لا تحل الصدقه لغنی وافی ، ج ۱۰ ، ص ۱۶۰

۲۳۹ ان الصدقه لا تحل لمحترف وافی ، ج ۶ ، ص ۱۷۴

۲۴۰

جامع الاحاديث ، ج ۹ ، ص ۲۸۷ و ۲۸۸ و ۲۷۹

۲۴۱ قیل یا رسول الله : فالمستضعفون من المخالفین الجاهلین لا هم فی مخالفتنا مستبصرون و لا هم لنا معاندون . قال : فیعطی الواحد من الدرهم مادون درهم و من الحوض مادون الرغیف جامع الاحادیث ، ج ۹ ، ص ۲۸۰

۲۴۲ تا ۲۴۹

۲۴۲ حتی ترون الحرام مغنما و الزکوه مغرما بحار ، ج ۵۲ ، ص ۲۶۳

۲۴۳ رایت الرجل عنده المال کثیر لم یزکه منذ ملکه منتخب الاثر صفحه ۴۳۰

۲۴۴ و مانع الزکاه یضرب عنقه . وسائل ، ج ۶ ، ص ۱۹

۲۴۵ امام باقر (علیه السلام) فرمود : یسوی بین الناس حتی لا تری محتاجا الی الزکوه بحار ، ج ۵۲ ، ص ۳۹۰

۲۴۶ کیف تقسمها ؟ قال علی ثمانیه اجزاء . . . قال و ان کان صنف منهم عشره الاف و صنف منهم رجلا واحدا او رجلین او ثلاثه اجعلت الواحد مثل ما جعلت لعشره الاف ؟ ! قال نعم قال (علیه السلام) فقد خالفت رسول الله (صلی الله علیه وآله) فی سیرته فان رسول الله (صلی الله علیه وآله) لا یقسمها بینهم بالسویه و انما یقسمه علی قدر ما یحضره منهم . کنز الدقائق ، ج ۵ ، ص ۴۸۰

۲۴۷ و منهم منیلمزک فی الصدقات فان اعطوا منها رضوا و ان لم یعطوا منها اذا هم یسخطون .

۲۴۸ بحار ، ج ۷۴ ، ص ۳۳۳

۲۴۹ غرر الحکم ، میزان الحکمه .

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹